

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Institut sociologických studií, Katedra sociologie

Bakalářská práce

2017

Linda Coufalová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií, katedra sociologie

Linda Coufalová

**Sexuální výchova jakožto nástroj socializace
z pohledu mladých lidí**

Bakalářská práce

Praha 2017

Autor práce: **Linda Coufalová**

Vedoucí práce: **doc. PhDr. Jadwiga Šanderová, CSc.**

Rok obhajoby: 2017

Bibliografický záznam

Coufalová, L. 2017. *Sexuální výchova jakožto nástroj socializace z pohledu mladých lidí*. Praha.

Abstrakt

Bakalářská práce se soustředí na sexuální výchovu, kterou bere jako klíčovou součást socializace. Pro kvantitativní zkoumání sexuální výchovy užívá pojem zdroje sexuální výchovy, který označuje formu předávání souvisejících informací. Tyto informace jsou označeny jako témata sexuální výchovy. V návaznosti na Foucaulta je v této práci jako základní zdroj sexuální výchovy brán celospolečenský diskurz. Práce se zabývá postoji mladých lidí ve věku 15-20 let, jelikož v tomto věku jsou navazovány první dlouhodobější vztahy, a tudíž se sexuální výchova v tomto období dostává do oblasti zájmu jedinců. Postoje a preference mladých lidí byly měřeny kvantitativním způsobem pomocí internetového dotazníku. Struktura respondentů však neodpovídá populaci, tudíž výsledky není bohužel možné zobecňovat. Bakalářská práce se zaměřila na zodpovězení výzkumné otázky: Je v dnešní době internet hlavním zdrojem sexuální výchovy mladých lidí? Pro zodpovězení výzkumné otázky bylo formulováno jedenáct hypotéz, které pomohly lépe se zorientovat v preferencích a zvycích respondentů v oblasti sexuální výchovy. Z dat následně vyplynulo, že internet je hlavním zdrojem sexuální výchovy, ale minimálně stejně důležitou roli hrají také kamarádi.

Abstract

Bachelor thesis is focused on sex education which it considers a key part of socialization process. For quantitative research of sex education is used a notion “resources of sex education” meaning the way the related information is passed. This information is operationalised as “topics of sex education”. Referring to Foucault, this thesis takes whole-society discourse as the basic resource of sex education. Thesis is concerning attitudes of young people aged 15-20 for in this age first long relationships are created. Hence the sex education is getting attention from young people. Young people’s attitudes and preferences were measured quantitatively using online questionnaire. The structure of the respondents does not copy structure of the population

thus the finding cannot be generalized. Bachelor thesis aims to answer this research question: Is internet the main resource of sex education for young people? To answer this question, there are eleven hypotheses in this thesis, which aim at better understanding of related preferences and habits of respondents. From the data is visible that the internet is main resource of sex education but friends are equally important.

Klíčová slova

sexuální výchova, socializace, mladí lidé, nástroje sexuální výchovy, témata sexuální výchovy

Keywords

sex education, socialization, young people, resources of sex education, topics of sex education

Rozsah práce: 72 426

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.

Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Linda Coufalová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. PhDr. Jadwize Šanderové, CSc. za veškeré rady, které mi v průběhu psaní bakalářské práce poskytla. Všem, kteří mi pohodli se sdílením dotazníku a sháněním respondentů a mé drahé rodině, za možnost studovat vysokou školu.

Institut sociologických studií
Projekt bakalářské práce podoba a funkce sexuální výchovy
v rodinách jakožto nástroje socializace, z pohledu mladistvých.

Projekt bakalářské práce
Autor: Linda Coufalová, 13144556
Vedoucí: doc. PhDr. Jadwiga Šanderová, CSc.

Otázka: Podoba a funkce sexuální výchovy v rodinách jakožto nástroje socializace, z pohledu mladistvých.

Kontext otázky:

Vladimír Täubner ve svém příspěvku Sexuální výchova jako předmět sexuální pedagogiky na celostátním kongresu k sexuální výchově (2003) definuje sexuální výchovu a popisuje její souvislost s tvorbou sexuálního chování takto:

„Sexuální výchova je formativní, plánovaná a dlouhodobou cílevědomou činností, kterou aplikuje vychovatel (učitel, rodič, vychovatel atd.) na svého žáka (dítě, chovance atd.). V obecném pojetí je součástí obecného projektu výchovy. Sexuální výchova kultivuje především sexuální chování v širším a užším slova smyslu, současně vytváří vědomosti a postoje k sexualitě a k chování z ní transformované. Sexuálním chováním v užším slova smyslu rozumíme takové chování, které přímo souvisí s reprodukčním chováním a sexualitou (onanie, pohlavní styk, početí, porod, antikoncepce, sexuální deviace, sexuální zneužívání, atd.) Sexuálním chováním v širším slova smyslu rozumíme takové chování, které je odvozeno od sexuálního chování v užším slova smyslu. Je to chování, které se účastní velké části mezilidských vztahů (přátelství, kamarádství, láska, úcta), ochrany zdraví, je součástí mezilidské komunikace, tvorby mravních hodnot a norem, zprostředkovaně se podílí i na lidské tvořivé činnosti a zásadně se účastní na životě v partnerství, manželství a rodičovství.“

Rodina, jakožto základní sociální jednotka (jakkoli s ústupem tradiční rodiny se o této její roli čím dál tím více spekuluje), slouží jakožto prvotní a zároveň nejsilnější nástroj začleňování jedince do společnosti, vychovává ho k „normalitě“ a pomáhá mu přizpůsobovat se pravidlům světa a společnosti, ve které žije. Přestože sexualita jedince je považována za intimní věc, nikoli tedy za věc sociální a tudíž nespádající do oboru sociologie, v poslední době se otázkou vzniku a vývoje sexuality začíná zabývat stále více sociologů. Toto se děje především proto, že mnoho odborníků označuje období několika posledních desetiletí za období sexuální revoluce [Giddens, 1992].

V kontextu se sexuální výchovou v rodině nacházíme dva další pojmy, které se v české literatuře příliš nevyskytují, ale v zahraničí hrají v debatě o sexuální výchově značnou roli. Jedná se o pojem sexuální komunikace a sexuální socializace. Sexuální socializace je nadřazeným pojmem sexuální komunikaci i sexuální výchově, dochází k ní automaticky a neplánovaně, je součástí každého procesu socializace. Vědomou socializační akcí je potom sexuální výchova, kterou se rodiče snaží podpořit, nebo

napravit důsledky nezamýšlené sexuální socializace. Sexuální komunikace je potom spontánním nástrojem jak sexuální socializace, tak výchovy, jelikož se jedná o neplánovanou, ale vědomou komunikační událost, která zahrnuje témata spojená se sexualitou a slouží jako prostředek přenosu informací mezi dítětem a rodičem a naopak [Kamanová, 2014].

Sexuální výchova jako taková má své institucionální zakotvení ve společnosti, je zakotvena ve školních osnovách, v náboženství a existují různé organizace, které mají poskytovat doplňující vzdělání z oblasti sexuální výchovy – sexuální výchova má tedy své formální místo ve společnosti. První hypotézou je, že k sexuální výchově (socializaci i komunikaci) dochází spíše neformální cestou, jako je čtení beletrické literatury, komunikace s přáteli a také sexuální výchova v rodině. Výzkumy prokazují, že nejvíce informací z oblasti sexuální výchovy získávají mladí lidé od svých vrstevníků. Výzkum Šilerové [2003] dokonce prokazuje, že 81% respondentů označilo vrstevníky za zdroj sexuální výchovy, 40% označilo partnera, který je ale také ve většině případů vrstevníkem.

Cíle výzkumu:

Můj výzkum se bude zaměřovat především na pohled mladých lidí na sexuální výchovu v rodinném prostředí v kontextu jimi preferovaných alternativ. Pomocí internetového dotazníku, sestaveného na základě teoretického výzkumu problematiky a několika kvalitativně zaměřených výzkumných rozhovorů, chci zmapovat postoje a názory mladých lidí ohledně sexuální výchovy, které se jim dostává, jaké prostředky, či zda vůbec nějaké, jejich rodiče použili nebo používají, jaký mají ohledně komunikace na toto téma pocit, jaké mají zábrany a další názorové variace, které ovlivňují z výzkumů vyplývající nedostatek sexuální výchovy v rodinách. Závěrem mého výzkumu by mělo být zmapování hlavních problémů sexuální výchovy v rodinách a případné navržení jejich řešení.

Předpokládaná struktura:

1. Úvod
2. Sexuální výchova
  - 2.1. Institucionalizovaná sexuální výchova
  - 2.2. Neinstitucionalizovaná sexuální výchova
3. Sexuální výchova v rodinném prostředí
  - 3.1. Přístup odborníků
  - 3.2. Přístup rodičů
  - 3.3. Přístup dětí
4. Metodologie
5. Výsledky výzkumu
  - 5.1. Obecné názory
  - 5.2. Problematická místa

5.3. Navrhované řešení

6. Závěr

Předběžný seznam literatury:

- Brtníková, M. (1990). Děti, sex a rodiče. Hradec Králové: Sivana.
- Cappello, D. (2001). When sex ed meets parent ed: Supporting parents as sexuality educators. SIECUS report, 29, 2;4 – 6. Retrieved March, 2008, from ProQuest Education Journals.
- Donovan, P. (1995). Mother's Attitudes Toward Adolescent Sex, Family's Dating Rules Influence Teenagers' Sexual Behavior. *Family Planning Perspectives*, 27, 4, 177 – 178. Retrieved April, 2008, from JSTOR.
- Feldman, S. S. (2000). The effect of communication characteristics on family members' perceptions of parents as sex educators. *Journal of Research on Adolescence*, 10, 2, 119 – 150.
- Janiš, K. (2002). Peripetie rodinné výchovy a... . In Svatoš, T. (Ed.). (2002). Rodinná a sexuální výchova: problémy, akcenty, souvislosti: sborník příspěvků z 5. celostátní konference: K aktuálním otázkám rodinné výchovy. Hradec Králové: Gaudeamus.
- Somers, Ch. L., Surmann, A. T. (2004). Adolescents' preferences for source of sex education. *Child Study Journal*, 34, 1, 47 – 59.
- Šilerová, L. (2003). Sexuální výchova – Jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě. Praha: Grada Publishing.
- Uzel, R. (2002). Obsahová stránka sexuální výchovy u nás a světě. In Svatoš, T. (Ed.). (2002). Rodinná a sexuální výchova: problémy, akcenty, souvislosti: sborník příspěvků z 5. celostátní konference: K aktuálním otázkám rodinné výchovy. Hradec Králové: Gaudeamus.
- Šulová, Lenka, Tomáš Fait, Petr Weiss a kol. Výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví. Praha: MAXDORF, 2011. s. 131–133.
- FAFEJTA, Martin. Úvod do sociologie pohlaví a sexuality. Věrovany: Nakladatelství Jan Pizskiewicz, 2004. 159 s. ISBN 80-86768-06-6.
- GIDDENS, Anthony. The transformation of intimacy: sexuality, love and eroticism in modern societies. Cambridge: Polity Press, 1992. 212 s. ISBN 0-8047-2214-5.
- MOŽNÝ, I., „Sociologie rodiny“. Sociologické nakladatelství (SLON), Praha, 1999. ISBN 80-85850-75-3
- Kamanová, L. 2014. „Sexuální výchova v rodině: co víme z výzkumných studií“. 29 - 46 in *Studia paedagogica* [online]. Brno: Masarykova univerzita. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/viewFile/900/1020>.
- Byers, E. S., Sears, H. A., & Weaver, A. D. (2008). Parent's reports of sexual communication with children in Kindergarten to Grade 8. *Journal of Marriage and Family*, 70(1), 80–96.
- Eisenberg, M. E., Sieving, R. E., Bearinger, L. H., Swain, C., & Resnick, M. D. (2006). Parents' communication with adolescents about sexual behavior: A missed opportunity for prevention? *Journal of Youth and Adolescence*, 35(6), 893–902.
- Fischer, T. D. (1987). Family communication and the sexual behavior and attitudes of college student. *Journal of Youth and Adolescence*, 16(5), 481–495.
- Fustenberg, F. F., Moore, K. A., & Peterson, J. L. (1985). Sex education and sexual experiences among adolescents. *Journal of Public Health*, 75(11), 1331–1332.

- Dilorio, C., Pluhar, E., & Belcher, L. (2003). Parent-child communication about sexuality: A review of the literature from 1980–2002. *Journal of HIV/AIDS Prevention & Education for Adolescents & Children*, 5(3/4), 7–32.
- Doporučení k realizaci sexuální výchovy v základních školách. (2010). Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/doporuceni-msmt-k-realizaci-sexualni-vychovy-v-zakladnich>
- Sexuální výchova – Vybraná témata. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/8304_1_1
- Fogarty, K., & Wyatt, C. H. (2011). *Communicating with Teens about Sex: Facts, Findings, and Suggestions*. University of Florida.
- Hyde, A., Carney, M., Drennan, J., & Butler, M. (2010). The silent treatment: parents' narratives of sexuality education with young people. *Culture, Health & Sexuality*, 12(4), 359–371.
- Jarkovská, L., & Lišková, K. (2013). Tradice, její rozpad a záchrana skrze sex: Diskurzivní strategie odpůrců sexuální výchovy. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 76(3), 269–290.
- Measor, L., Miller, K., & Coralie, T. (2000). *Young people's view on sex education: Education, attitudes and behaviour*. London: Routledge.
- Shtarkshall, R. A., Santelli, J. S., & Hirsch, J. S. (2007). Sex education and sexual socialization: Roles for educators and parents. *Perspective on Sexual and Reproductive Health*, 39(2), 116–119.
- Uzel, R. (2006). Sexuální výchova. Dostupné z: <http://www.viod.cz/editor/assets/download/publikace/sex%20vy.pdf>

Obsah

ÚVOD.....	2
1. SEXUÁLNÍ VÝCHOVA	4
2. SEXUÁLNÍ VÝCHOVA JAKO SOUČÁST SOCIALIZACE.....	7
2.1 SEXUÁLNÍ SOCIALIZACE A SEXUÁLNÍ KOMUNIKACE.....	8
2.2 ROLE SEXUÁLNÍ VÝCHOVY PŘI SOCIALIZACI	9
3. ZDROJE SEXUÁLNÍ VÝCHOVY	11
4. TÉMATA SEXUÁLNÍ VÝCHOVY.....	15
5. METODOLOGIE	18
5.1 FORMULACE VÝZKUMNÉ OTÁZKY	18
5.2 HYPOTÉZY	19
5.3 SBĚR DAT	20
5.4 DOTAZNÍK.....	21
5.5 RESPONDENTI	22
6. ANALÝZA DAT	23
6.1 UŽITÉ METODY.....	23
6.2 ANALÝZA JEDNOTLIVÝCH HYPOTÉZ.....	24
ZÁVĚR	40
SUMMARY	41
POUŽITÁ LITERATURA.....	42

Úvod

„Řekl bych, že na internetu [získávám o sexu nejvíce informací] ale jakoby... ne dobrovolně. Prostě na internetu jsou vždycky reklamy jako ‘10 způsobů, jak dostaneš holku do postele,. A všechny tyhle vyskakovací reklamy. Já ty informace nechci, ale stejně odtud získávám nejvíce informací“ [Marshall 2016: 6]. Řekl jeden účastník výzkumu o zdrojích sexuální výchovy mladých lidí.

Takovou větu byste před 20 lety neslyšeli. Jsou to právě tyto změny ve způsobech získávání informací o intimních tématech, které vedly ke vzniku této bakalářské práce. Ta si klade za cíl přispět v rámci svých možností k poznatkům o způsobech, jimiž mladí lidé zjišťují informace o sexuálních tématech, ale také o postojích mladých lidí České republiky k sexuální výchově a tématům s ní spojeným. Sexuální výchova je stará jako lidstvo samo. V posledních letech se do ní ale dostávají dříve neexistující nebo zanedbatelné vlivy. Webové stránky s pornografií, na které se, byť třeba nezáměrně, dostalo 70 % mladých lidí mezi patnácti a sedmnácti lety, nejsou navrženy k edukativním účelům a bylo zaznamenáno, že v mladých lidech vyvolávají pocity nedostatečnosti a negativní behaviorální očekávání [Marshall 2016: 3]. Na druhou stranu má internet i další aspekty, které jsou respondenty a výzkumníky vnímány jako pozitivní. Navíc je společnost po mnoha letech o tématech sexuality relativně otevřená [Kaufmann 2012], takže výše popsané vlivy internetu mohou být převáženy ostatními faktory.

Práce si klade za cíl stavět se k sexuální výchově s co nejmenším hodnotícím postojem na rozdíl od mnoha jiných prací, které považují sexuální výchovu především za nástroj výchovy ke „správnému“ chování.¹ V této práci je sexuální výchova chápána především jako součást socializace, která ovlivňuje celospolečenské vzorce i vzorce chování jedinců bez toho, aby bylo autoritativně určováno, co je špatné a co dobré. Bakalářská práce je strukturována tak, aby čtenáře v první kapitole seznámila s pojmem sexuální výchova a uvedla ho do diskurzu², v jakém je tento pojem používán. V tomto mimo-oborovém diskurzu ale není kladen dostatečný důraz na vliv sexuální výchovy při tvorbě sociální role. Proto v první kapitole také definuji sexuální výchovu pro potřeby této sociologické bakalářské práce. V druhé kapitole důkladně objasňuji potřebu

---

¹ Tento přístup je dominantní a můžeme ho najít u Šilerové [2003], Kamanové [2014], Marshalla [2016], v definici Světové zdravotnické organizace a dalších.

² Diskurz chápu v jednom z pojetí Foucaulta, který ho abstraktně definuje jako množinu pravidel, principů utváření textů, předem daná schémata a normy, které stojí za konkrétním textovým materiálem a řídí jeho produkci, ale jsou běžnému pozorovateli skrytá [Matonoha, 2009, s. 33].

sociologické definice v kontextu socializace jako procesu tvorby osobnosti jedince a jeho sociálních rolí.

Jelikož se zabývám sexuální výchovou kvantitativním způsobem, potřebuji určit konkrétní obsah, který je pomocí sexuální výchovy sdělován a nese v sobě socializační informace. Ze stejného důvodu potřebuji určit konkrétní formu, kterou je obsah sexuální výchovy předáván. Pojmem „témata sexuální výchovy“, který označuje obsah a pojem „zdroje sexuální výchovy“, který označuje formu, přebírám od Kamanové [2014], která je převzala ze starších výzkumů o sexuální výchově.

Z důvodu určení těchto zdrojů a témat, které jsou klíčové pro kvantitativní přístup k sexuální výchově, uvádím v kapitole tři a čtyři jejich teoretický kontext a poznatky z předchozích výzkumů. Na základě těchto informací potom představuji témata a zdroje sexuální výchovy, se kterými pracuji ve své bakalářské práci.

Po objasnění kontextu představím metodologii, formulaci výzkumné otázky, konkrétní hypotézy a na čem jsou založené. Následně popíši způsob sběru dat, typy otázek v dotazníku a důvod, proč byl sestaven právě tímto způsobem. Dále vysvětlím, proč jsem zvolila užité statistické testy a stručně popíšu jejich užívání. Nakonec analyzuji hypotézy a představím konkrétní zjištění a závěry bakalářské práce.

Největším přínosem práce je dle mého názoru metodologický přístup, který se soustředí na konkrétní témata sexuální výchovy a konkrétní způsoby, jakými o nich mladí lidé zjišťují informace. S prací, která by se zabývala preferovanými způsoby pro jednotlivá témata sexuální výchovy, jsem se nesetkala a ani na podobnou práci žádný z mých zdrojů neodkazoval. Další odlišný přístup předložené práce spočívá v tom, že je na všechny zdroje sexuální výchovy kladený stejný důraz. Je z ní tedy možné zjistit, zda jsou některé způsoby sexuální výchovy skutečně využívanější nebo preferovanější než jiné.

Jelikož možnosti tvorby bakalářské práce jsou limitované, byla data sbírána z internetu. To znemožňuje jejich zobecnění na populaci. Můžeme je tedy považovat spíše za sondu do preferencí a zvyklostí mladých lidí ohledně sexuální výchovy. Přesto data považuji za zajímavá, jelikož přináší další informace o tomto ne příliš sociologicky zkoumaném tématu. V jistém aspektu, jak vysvětluji o odstavce výše, dokonce z nového pohledu.

1. Sexuální výchova

Jak bylo předestřeno v úvodu, v této kapitole představím diskurz, ve kterém je pojem sexuální výchova užíván. Jednoduše definovat sexuální výchovu je velmi obtížné, jelikož se na tomto poli střetává několik vědních disciplín (nejvíce sexuologie, pedagogika a psychologie). V sociologických pracích jsem se však nesetkala s pro mou práci vhodnou definicí sexuální výchovy. Proto v závěru této kapitoly na základě definic z výše zmíněných oborů tvořím vlastní definici sexuální výchovy, kterou dále využívám.

Abychom se dostali k tomu, co tedy sexuální výchova ve společenském diskurzu znamená, začneme definicí Světové zdravotnické organizace, specializované agentury OSN. Jejích 194 členských států dává mezinárodně uznávané definici dle mého názoru dostatečnou významnost, aby stála v úvodu této snahy o definování sexuální výchovy. Definice Světové zdravotnické organizace nám říká, že:

Podstatu a cíle sexuální výchovy tvoří vše, co přispívá k výchově celistvé osobnosti, schopné poznávat a chápat sociální, mravní, psychologické a fyziologické zvláštnosti jedinců podle pohlaví, a díky tomu zformovat optimální mezilidské vztahy s lidmi svého i opačného pohlaví [Kamanová 2014: 32].

Vidíme, že tato definice, byť zdravotnicko-politická, jednoznačně odkazuje také na sociologický význam sexuální výchovy, a to především zdůrazněním její důležitosti pro formování „*optimálních*“³ mezilidských vztahů.

Pedagogickou definici sexuální výchovy si propůjčuji od Vladimíra Täubnera. Tuto definici vybírám jako představitele pedagogického diskurzu, jelikož je součástí sborníku z celostátního kongresu k sexuální výchově [2003]. V příspěvku *Sexuální výchova jako předmět sexuální pedagogiky* je sexuální výchova definována a současně popsána její souvislost s tvorbou sexuálního chování následujícím způsobem:

Sexuální výchova je formativní, plánovaná a dlouhodobou cílevědomou činností, kterou aplikuje vychovatel (učitel, rodič, vychovatel atd.) na svého žáka (dítě, chovance atd.). V obecném pojetí je součástí obecného projektu výchovy. Sexuální výchova kultivuje především sexuální chování v širším a užším slova smyslu, současně vytváří vědomosti a postoje k sexualitě a k chování z ní transformované. Sexuálním chováním v užším slova smyslu rozumíme takové chování, které přímo souvisí s reprodukčním chováním a sexualitou (onanie, pohlavní styk, početí, porod, antikoncepce, sexuální deviace, sexuální zneužívání, atd.) Sexuálním chováním v širším slova smyslu rozumíme takové chování, které je odvozeno od sexuálního chování v užším slova smyslu. Je to chování, které se účastní velké části mezilidských vztahů (přátelství,

---

³ Uvádím v uvozovkách, jelikož se chci vyvarovat hodnotícímu přístupu k sexuální výchově, který bohužel nalézáme ve všech pracích na toto téma, včetně těch sociologických.

kamarádství, láska, úcta), ochrany zdraví, je součástí mezilidské komunikace, tvorby mravních hodnot a norem, zprostředkovaně se podílí i na lidské tvořivé činnosti a zásadně se účastní na životě v partnerství, manželství a rodičovství [Täubner 2003].

Vidíme tedy, že ani pedagogická definice není prosta sociálního přesahu sexuální výchovy. V této definici má sociální přesah především sexuální chování v širším slova smyslu – tedy mezilidské vztahy a sociální chování.

Pro doplnění celkové situace si vypůjčuji psychologickou definici z výzkumu sexuální výchovy směřované matkami na své dcery v kontextu různých kulturních rozdílů. Tuto definici vybírám především proto, že je dle mého názoru velmi podrobná a všeobjímající a umožňuje nám pochopit celý komplexní vliv sexuální výchovy na osobnost jedince.

Sexuální výchova je dlouhý proces, v jehož průběhu lidé získávají nezbytné informace a vědomosti o sexuálních záležitostech a formují své přesvědčení, názory a hodnoty. Sexuální výchova bere v potaz všechny aspekty sexuality, jako je biologický, kulturně-sociální, psychologický a náboženský a působí na kognitivní (informace a vědomosti), emocionální (city, hodnoty a názory) a behaviorální (komunikace a rozhodování) oblasti. Sexuální výchova je široký koncept přijatý pro popis výchovy o lidské anatomii zahrnující pohlavní orgány a další části těla, které mají význam při reprodukci, zahrnuje také základní informace o pohlavním styku, zdraví reprodukčního systému, emocionálních vazbách, řádném užívání antikoncepčních metod, těhotenství a dalších aspektech lidského sexuálního chování [Abedini, Tabibi, Ziaee, Kheibari 2016: 202].

Ve výše uvedené definici sexuální výchovy je velmi dobře zdůrazněn vliv na formování osobnosti člověka. Nicméně její psychologické zaměření znemožňuje, aby byla využita v této práci, protože dostatečně nezdůrazňuje pro sociologické pojetí klíčový vliv sexuální výchovy na mezilidské vztahy a sociální chování jedince. Tento vliv je natolik zásadní, jelikož se sociologie v souvislosti se sexuální výchovou soustředí na celou sociálně-kulturní oblast, která je sexuální výchovou formována [Mazánková, Nevoránek, Řehoř 2004: 17].

Na základě třech výše uvedených definic formuluji definici vlastní, kterou jsem užívala při tvorbě hypotéz a užívám ji i pro celou práci. V úvodu zmiňuji, že v této práci je sexuální výchova vnímána primárně jako nástroj socializace a od toho se také má pracovní definice sexuální výchovy odvíjet. **Sexuální výchova je komplexní soubor vlivů působících na chápání reprodukce, pohlaví a pohlavních orgánů, partnerských vztahů, genderové identity, etiky a podoby pohlavního styku, které ve výsledku ovlivňují značnou část sociální role jedince.**

Jelikož v definici pracuji s pojmem sociální role, považuji za důležité vysvětlit, v jakém smyslu slova je tento pojem užit. V návaznosti na Bergera [2003: 99-125] uvažuji o sociální roli jako o typizované odpovědi na typizované očekávání, které společnost poskytuje scénář. Roli ovšem nelze chápat pouze jako masku, kterou si člověk nasadí, jelikož jedinec sám sebe pomocí role definuje. Role je také něco jako náš vnitřní postoj, formuje náš pohled na svět. Kromě toho s sebou také přináší emoce a postoje, které k jejímu výkonu patří. Ve výsledku to nakonec vypadá tak, že role formuje a utváří svého vykonavatele.

2. Sexuální výchova jako součást socializace

V předchozí kapitole jsem po uvedení několika rozsáhlých definic přednesla svou poměrně jednoduchou definici sexuální výchovy, se kterou pracuji v rámci této práce. Nyní bych ráda obhájila potřebu speciální definice pro sociologické zkoumání sexuální výchovy jako klíčové součásti socializace.

Jak píše Jandourek: „Sex je činnost, kterou lidé provozují společně. To je banální konstatování, ale má smysl ho připomenout v momentě, kdy se sexem zabýváme z hlediska sociologie a nikoli, jak to bývá většinou, z hlediska psychologie a etiky, případně z perspektivy populárního poradenství“ [Jandourek 2011: 24]. V tomto smyslu upozorňuje na sociální přesah tématu a jeho vliv na společnost. Vyjadřuje se sice o sexu, ale vzhledem k tomu, že ten je hlavním tématem sexuální výchovy, považuji jeho tvrzení rovněž za podporu sociologického zkoumání sexuální výchovy jakožto nástroje, kterým je nejen sex sociálně formován. Tuto myšlenku rozvíjí dál Farejta, který píše, že na nás „sociálně formovaná sexualita působí i v momentech, kdy si to neuvědomujeme, nebo které za sexuální primárně nepovažujeme.“ Sexuální výchova totiž zahrnuje mnohé oblasti života [2004: 96].

Gagnon a Simon ve své knize *Sexual Conduct* tvrdí, že sexuální chování je chováním naučeným v procesu socializace a jako takové by mělo být sociologicky zkoumáno. „Socializací se zde nemíní pouze úsek socializace primární, i když i ta je důležitá. Už v ní se učíme obecným normám heterosexuality. Socializace může být teoreticky nikdy nekončící proces přijímání a učení se sociálním a kulturním vzorcům chování, i když s věkem schopnost učení, včetně sociálního, klesá“ [in: Farejta 2004: 95-96].

Předchozí řádky nám ukázaly, že se autoři shodují na klíčové roli sexuální výchovy pro socializaci jedince. Ze sociologického hlediska nám potvrzují to, co jsme našli již v mimo-oborových definicích sexuální výchovy v první kapitole. Totiž že sexuální výchova nás směřuje také k tomu, jak se chovat ke svým partnerům, rodičům, kamarádům, formuje vnímání naší genderové role, vnímání opačného pohlaví a určuje, co považujeme za sexuální a co ne.

Její velká část se odehrává již v dětství v období primární socializace, ale například o chování v partnerských vztazích se „učí“ jedinci spíše v pozdějším věku, a to nejvýrazněji právě v období střední školy. Touto dobou totiž zažívají mladí lidé první

naplněné lásky a dlouhodobější „čisté vztahy“ v tom smyslu, jak o nich píše Giddens [2012].

I z tohoto důvodu je práce zaměřena právě na takto staré respondenty, jelikož právě v tomto věku sexuální výchova probíhá velmi intenzivně, byť třeba neformální sexuální komunikací, kterou vysvětluje následující podkapitola.

2.1 Sexuální socializace a sexuální komunikace

V kontextu se sexuální výchovou nacházíme dva další pojmy, které se v české literatuře příliš nevyskytují, ale v zahraničí hrají v debatě o sexuální výchově značnou roli. Já je pro dobré pochopení této práce považuji za důležité, jelikož nám umožňují lépe pochopit socializační vlastnosti sexuální výchovy. Ještě před jejich představením je však třeba konstatovat, že jsou tyto pojmy v mnoha studiích téměř volně zaměňovány. Není se čemu divit, jsou spolu totiž natolik úzce propojeny, že jejich záměna často ani nepůsobí matoucím dojmem.

Jedná se o pojmy sexuální komunikace a sexuální socializace. **Sexuální socializace** je nadřazeným pojmem sexuální komunikaci i sexuální výchově, dochází k ní automaticky a neplánovaně, je součástí každého procesu socializace. Vědomou socializační akcí je potom sexuální výchova, kterou se rodiče snaží podpořit nebo napravit důsledky nezamýšlené sexuální socializace.

Sexuální komunikace je potom spontánním nástrojem jak sexuální socializace, tak výchovy. Nalezneme ji nejen v sexuální socializaci, ale také ve výchově, jelikož se jedná o vědomou, byť neplánovanou komunikační událost, která zahrnuje témata spojená se sexualitou a slouží jako prostředek přenosu informací mezi dítětem a rodičem a naopak. V případě sexuální socializace mluvíme o procesu, jenž směřuje k růstu „zdravé“ sexuální osobnosti. Nejprve se stáváme součástí sexuální socializace, která je obsažena ve velké většině interakcí s rodiči (jako například při tvorbě genderové identity), následně se účastníme sexuální komunikace a sexuální výchovy [Kamanová 2014, 33].

Jelikož se tato práce zabývá sexuální výchovou jakožto součástí socializace, je pro ni klíčové uvědomit si těsnou souvislost sexuální komunikace jako nástroje sexuální výchovy a sexuální socializace. Rozhodla jsem se také, jako jiné výzkumy [např. Sprecherová, Harrisová a Meyersová 2008 in: Kamanová 2014], nechat pojem sexuální výchova a sexuální komunikace splynout, jelikož by pro respondenty bylo matoucí mezi těmito pojmy rozlišovat. Navíc vidíme z předchozího vysvětlení pojmu, že sexuální

komunikace může být vědomým i nevědomým nástrojem sexuální výchovy a v tomto významu s ní v této práci budu nadále pracovat.

V dotazníku tudíž stavím sexuální komunikaci s rodiči, sourozenci a kamarády na stejnou úroveň s dalšími „neosobními“ možnostmi, jak se vzdělávat o tématech sexuální výchovy, abych zjistila co nejreálnější podobu sexuální výchovy jako nástroje socializace.

2.2 Role sexuální výchovy při socializaci

Na základě přechozích řádků vidíme, že se sociologové shodují v tom, že sexuální výchova patří do procesu socializace a proč tomu tak je. V této podkapitole bych ráda na základě sociálních teorií vysvětlila, jak přesně sexuální výchova funguje při socializaci jedince.

V úvaze nad její rolí při socializaci můžeme s odkazem na koncept postmodernismu přijmout jako výchozí stanovisko, které nacházíme u Foucaulta [1979] a následně u DeLamatera, a to takové, že sexuální výchova funguje jako nástroj regulace společnosti. Každá společnost reguluje sexualitu svých členů [Kamanová 2014: 30]. Nejspíše v odkazu na tento koncept nacházíme také tvrzení, že sexualita je sociálně formována především na úrovni zákazů, ale za určitých okolností nám společnost může sexualitu přikazovat. Například manželství bez sexu je považováno za deviantní [Farejta 2004: 97].

Společnost také určuje, jak jsem již výše poznamenala, co je sexuální a co ne, určuje, jaké chování a od koho považujeme za erotické. Součástí sexuální socializace a neoddělitelně také sexuální výchovy jako její součástí je i socializace do pohlavních rolí. Aniž si to uvědomujeme, jde o sexuální výchovu od velmi mladého věku [Farejta 2004, 22].

DeLamater tvrdí, že společenské ovlivňování sexuality se odehrává na několika úrovních, jimiž jsou makroúroveň, subkulturní úroveň, interpersonální a individuální úroveň. Makroúroveň je nejvzdálenější, zahrnuje rozsáhlé historické změny (makrosociologický pohled se zabývá tím, jak sexualitu ovlivňují velké sociální instituce, jako je stát, církev, škola či věda, jakou má sexualita spojitost s rozdělením moci ve společnosti atd. [Farejta 2004, 95]). Subkulturní úroveň zahrnuje sociální třídy a etnické skupiny a třetí, interpersonální úroveň je vztažena k interakcím s významnými druhými, jako jsou rodiče a vrstevníci.

Tyto tři úrovně pak ovlivňují úroveň individuální – sexuální touhu, postoje a znalosti jednotlivce [Kamanová 2014, 30-31]. Můžeme tedy shrnout, že v takovémto pojetí vede sexuální výchova k tvorbě tří sociálních rolí, a to k roli sexuální, partnerské a rodičovské [Kamanová 2014, 32]. Přestože Kamanová neuvádí, v jakém kontextu pojem sexuální role užívá, je možné z její práce s tímto pojmem vyvodit, že pracuje se stejnou definicí pojmu sociální role v návaznosti na Bergera, jakou užívám v definici sexuální výchovy v první kapitole.

Na základě této kapitoly vidíme, že v sociologii je v kontextu se sexuální výchovou kladen značný důraz na tvorbu sociálních rolí při procesu socializace. Z toho důvodu je stejný důraz kladen také v definici sexuální výchovy, kterou užívám pro tuto práci. Přestože z výše uvedených tvrzení vidíme, že sexuální výchova je nástroj socializace a jako taková by měla být nedílnou součástí sociologického zkoumání, většinou nalézáme především sociologicky interpretované výzkumy, které ale provedl výzkumník jiného odborného zaměření.

Vidíme to například ve velmi informativním článku Kamanové, který klade na socializační funkci sexuální výchovy velký vliv. Její článek je založený na interpretacích cizích výzkumů, jež jsou však i přes socializační důraz jen velmi zřídka z „dílen“ sociologů.

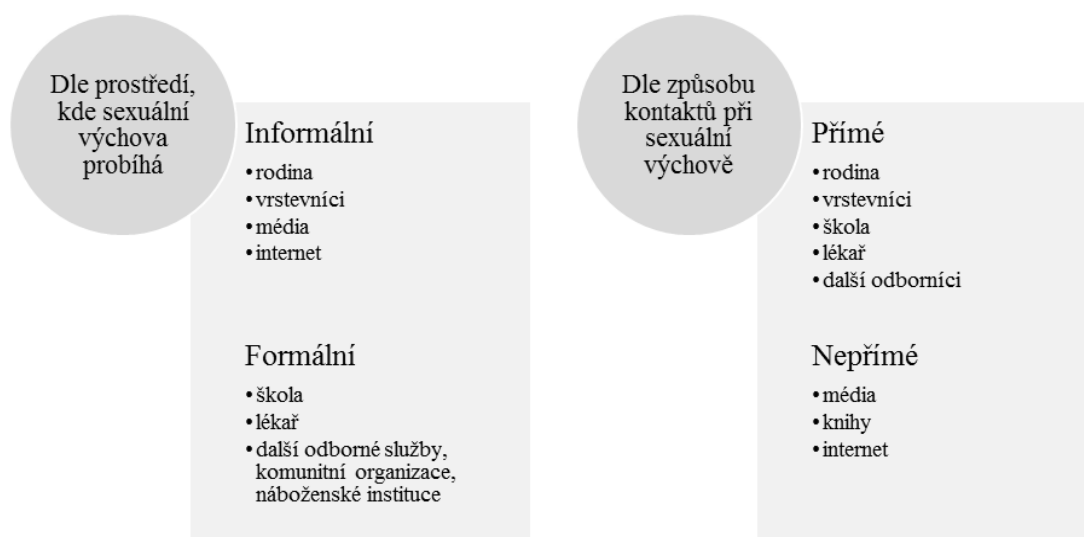
Kritizuje to i Farejta: „Sociologické výzkumy zabývající se sexuální deviací nebo problematickými oblastmi sexuality mnohonásobně převyšují výzkumy týkající se sexuality (nebo sexuální výchovy) samotné. Z vědeckého hlediska přitom nelze problematiku sexuality omezovat na sexuální deviace. Pro sociologii je svébytným problémem to, jak je sexualita sociálně konstruována“ [2004: 94]. Moje práce se právě proto zabývá zdroji a tématy sexuální výchovy, které jejím prostřednictvím, jakožto její obsah a forma, sexualitu konstruují.

3. Zdroje sexuální výchovy

Jak píše v úvodu, tato kapitola se zabývá formou sexuální výchovy, kterou je pro potřeby zkoumání jejího socializačního vlivu kvantifikovat. Formu sexuální výchovy v návaznosti na Kamanovou, která pojem přebírá z předchozích výzkumu, operacionalizují jako zdroje sexuální výchovy. Pro potřeby této práce jimi jsou veškeré způsoby, jakými jsou získávány informace o tématech sexuální výchovy. (Tématy sexuální výchovy se zabývám v následující kapitole.)

V širším slova smyslu lze v návaznosti na Foucaulta říci, že celospolečenský diskurz ovlivňuje sexualitu, a tudíž je tento diskurz hlavním a primárním zdrojem sexuální výchovy. Giddens [2012, 39] tuto myšlenku vysvětluje: „Jakmile je k dispozici nová terminologie pro chápání sexuality, prostupují ideje, pojmy a teorie nesené touto terminologií do sociálního života a reorganizují ho.“ Toto je ovšem chápání zdrojů sexuální výchovy v extrémně holistické podobě, a přestože se s tímto přístupem ztotožňuji, kladu si za cíl označit zdroje sexuální výchovy konkrétněji než jako „celospolečenský diskurz“.

Sprecherová, Harrisová a Meyersová [2008 In: Kamanová 2014, 34] předkládají následující rozdělení zdrojů sexuální výchovy (obrázek 1). Vidíme, že zdroje sexuální výchovy můžeme dělit na dvě skupiny, a to podle místa a podle komunikace. Obě tyto skupiny je možné dále rozdělit. Podle místa dělíme na informální a formální a podle komunikace na přímé a nepřímé. Do skupiny informální patří rodina, vrstevníci, média a internet, do formální skupiny patří škola, lékař, další odborné služby, komunitní organizace, náboženské instituce. Do skupiny přímé komunikace patří rodina, vrstevníci, škola, lékař, další odborníci a do skupiny nepřímé komunikace patří média, knihy, internet.

Obrázek 1: zdroje sexuální výchovy. Zdroj: (Kamanová 2014:34)

Giddens dává značnou významnost knihám jako nástroji sexuální výchovy, ale především z historického hlediska. „Romance, tedy romantické příběhy a zamilované romány se staly první masovou literaturou a udaly tón veškerému namlouvání“ [2012: 38]. V dnešní době mají knihy jistě také značný význam při formování představy, jak vypadá milostný vztah dvou lidí, ale ještě větší význam v této oblasti převzaly filmy, jelikož v nich nalézáme také vizuální vzory a samozřejmě všude přístupný fenomén dnešní doby: internet.

Marshall ve svém drobném kvalitativním výzkumu na zdroje sexuální výchovy a přístup mladých lidí k nim provedeném v Kanadě hned v úvodu uvádí, že: „Dvacáté první století zažilo průlom informačních zdrojů a odpovídající zvýšení přístupu k informacím má velký vliv na způsoby, kterými si mladí lidé hledají a hodnotí vzdělávací informace.“ V návaznosti na tuto informaci podotýká, že to samozřejmě mělo vliv také na informace o sexuální výchově, jelikož formalizované prostředí školní výuky může působit odtaziť a mladí lidé se díky tomu obrací k jiným informačním zdrojům. To především z toho důvodu, že chtějí individualizovat svou sexuální výchovu na základě svých jedinečných potřeb [Marshall 2016: 1].

V Marshallově výzkumu vidíme značný důraz kladený na internet jako velmi důležitý zdroj sexuální výchovy, který si mladí lidé chválí pro jeho „jednoduchosti při užívání, diskrétnosti, bezpečí, pohodlí, anonymitě, přístupnosti a cenové dostupnosti. Popisovali ho jako podporující prostředí, kde mohou pokládat otázky, které jim jsou nepříjemné vyslovit v reálném životě“ [Marshall 2016: 2]. Zároveň je internet

označován za hlavní místo, na které se mladí lidé obrací, když hledají informace o tématech sexuální výchovy. „Vědomé, samostatně iniciované vyhledávání informací bylo prováděno především pomocí internetu“ [Marshall 2016: 5]. Zmiňované zdroje zahrnovaly Wikipedii, zdravotní organizace nebo organizace zabývající se sexuální výchovou, fanouškovskou fikci, reklamy a weby queer komunity.

Tento posun se však netýká pouze zjišťování informací o tématech sexuální výchovy. Víme, že internet je žádaným zdrojem informací ať už ze soukromé nebo profesionální oblasti života a používat ho k jejich vyhledávání se stalo každodenním reflexem. Dokonce 75 % lidí (výzkum prováděn v Belgii) tvrdí, že mají doma přístup k internetu právě proto, že se chtějí udržovat informovaní [Slomian, Bruyère, Reginster, Emonts 2017: 46].

Důraz na internet je k nalezení také v psychologické studii [Abedini, Tabibi, Ziaee, Kheibari 2016: 203], která však neformálním zdrojům sexuální výchovy, jako je internet, připisuje negativní normativní význam: „Mladí lidé tíhnou k získávání informací o sexuálním chování z internetu, knih a od svých přátel, což znamená že mohou obdržet neúplné nebo špatné informace a tyto chybné interpretace a nedorozumění o sexuálních záležitostech mohou přetrvávat po celý život jedince.“

Marshall klade také důraz na pornografii dostupnou na internetu, ale detailně se tomuto tématu nevěnuje. Informace nacházíme v jiném výzkumu zaměřujícím se na internet jako zdroj sexuální výchovy. Dle jejich dat existují obavy, že 4 z 10 adolescentů jsou, ať už dobrovolně, nebo nedobrovolně, „vystaveni“ online pornografii. U sledování pornografie navíc byla nalezena korelace s experimentováním při sexuálních aktivitách, což napovídá, že pornografie může být zdrojem sexuální výchovy [González-Ortega, Vicario-Molina, Martínez, Orgaz 2015: 291].

Zajímavé je, že význam internetu je v některých studiích prakticky ignorován. Například v jednom z největších českých výzkumů sexuoložky Šilerové nalézáme velký důraz na mimoškolní zdroje sexuální výchovy, ale o internetu se nezmiňuje. To je možné připisovat stáří textu, jelikož v té době internet ještě nebyl tolik rozšířený jako dnes. Nicméně existoval a sexuální témata na něm byla již v té době komunikována (píše o tom například Giddens ve své knize *Proměny intimity*, jejíž originál vyšel již v roce 1992).

Výzkum Šilerové je i bez pozornosti věnované internetu značně přínosný. Dobře nás informuje o preferencích mladých lidí České republiky ohledně zdrojů sexuální výchovy. „Mladí lidé si nejvíce přejí dozvědět se o tématech spojených se sexualitou od

rodičů nebo partnera, tedy od lidí, se kterými je pojí blízké citové vztahy. Kamarádi a kultura/pop-kultura jsou pro ně sice častým a vyhledávaným zdrojem informací, ale nejsou preferovaným. Polovina respondentů poté uvedla, že by chtěli o tématech spojených se sexualitou mluvit se svými dětmi více, než jejich rodiče mluvili s nimi“ [Šilerová 2003, 29].

Šilerová ve svém výzkumu přináší také procentuální data o tom, jak často je který zdroj sexuální výchovy uváděn. Velký důraz je zde kladen na vrstevníky, jelikož „dokonce 81 % respondentů tvrdí, že vrstevníci jsou pro ně zdrojem sexuální výchovy. Partneři, které lze rovněž považovat za vrstevníky, byli uváděni ve 40 % případů“ [Šilerová 2003: 29]. Zajímavým zjištěním Šilerové [2003: 29] je také to, že matka je třetí nejčastější zdroj sexuální výchovy, ale otec je uváděný podstatně méně.

Přestože všechny tyto výzkumy přinesly zajímavé poznatky, nepodařilo se mi nalézt takový, který by se zabýval všemi zdroji sexuální výchovy, od školy přes rodinu, vrstevníky až po internet a pop-kulturu. V tom vidím hlavní přínos mé práce, jelikož se zabývá všemi těmito zdroji současně a bude tedy možné reálně zjistit, jestli je internet využívanějším nebo preferovanějším zdrojem sexuální výchovy než například rozhovor s rodiči.

Zdroje sexuální výchovy, které v práci zkoumám, jsou na základě prostudované literatury vybrány tak, aby pokrývaly co nejširší oblast, ze které mladí lidé mohou čerpat informace o daných tématech. Jedná se o tyto způsoby: **rozhovor s matkou, rozhovor s otcem, rozhovor se sourozenci, rozhovor s kamarády, výuka ve škole, články v časopisech, příběhy ve filmech a knihách, vyhledávání informací na internetu, sledování pornografie a erotických filmů**. Respondenti měli možnost mi v jednotlivých otázkách připisovat jiné zdroje, které nebyly uvedeny mezi možnostmi, v takových případech se mi nejčastěji objevovala možnost „rozhovor s přítelem/přítečkou“ a „životní zkušenosti“, které jsem vzhledem k četnosti výskytu také zařadila do analýzy.

4. Témata sexuální výchovy

Tato kapitola se zabývá obsahem sexuální výchovy, který je v návaznosti na Kamanovou operacionalizován jako témata sexuální výchovy. Témata sexuální výchovy v sobě nesou socializační informace a souvisejí s reprodukcí člověka a partnerskými vztahy. Na následujících řádcích vysvětlím na základě teorie a výzkumů vztahujících se k sexuální výchově, co konkrétně je za témata sexuální výchovy považováno a kterými se zabývám v dotazníku.

K tomu, co by měla obsahovat sexuální výchova, můžeme najít dva přístupy. Jeden je zaměřený primárně na zdravotní a „měřitelné“ výsledky sexuální výchovy, druhý je zaměřený spíše na sociální dopady sexuální výchovy [Lamb, Randazzo 2016: 148]. V tomto kontextu jsou zmíněny také tři hlavní kategorie obsahu sexuální výchovy: biologická, redukce riskantního chování a psychosociální [Kamanová 2014: 37].

O tématech sexuální výchovy se dozvídáme již z definic, které uvádím v první kapitole. Z Täubnerovy [2003] pedagogické definice čteme, že tématy sexuální výchovy jsou onanie, pohlavní styk, početí, porod, antikoncepce, sexuální deviace, sexuální zneužívání atd., dále pak informace o tom, jak vypadá přátelství, kamarádství, láska, úcta, ochrana zdraví, mravní hodnoty a normy společnosti. Z psychologické definice víme, že obsah sexuální výchovy zahrnuje „základní informace o pohlavním styku, zdraví reprodukčního systému, emocionálních vazbách, řádném užívání antikoncepčních metod, těhotenství a dalších aspektech lidského sexuálního chování“ [Abedini, Tabibi, Ziaee, Kheibari 2016: 202].

Z teorie tedy máme poměrně komplexní obrázek o tom, která témata spadají do sexuální výchovy. Na základě výzkumů se nám pak obraz rozšíří o témata, která jsou v rámci sexuální výchovy reálně k nalezení. Marshall [2016: 2] uvádí, že dříve sexuální výchova obsahovala taková témata jako jsou pubertální vývoj, rozmnožování, menstruace, antikoncepce a sexuálně přenosné infekce, ale poslední vývoj znamenal rozšíření o témata jako jsou sexuální orientace, sexuální obtěžování a mezilidské vztahy. Další zajímavostí, kterou se dovídáme je, že třinácti- a čtrnáctiletí lidé v Anglii mají největší zájem o informace, které jsou obvykle pokryty v běžných hodinách sexuální výchovy a které se týkají pohlavně přenosných chorob a těhotenství, respondenti ale také ukázali vysoký zájem o témata jako „jak nemít sex, když nechci“, „sexuální pocity, emoce a vztahy“ a „co lidé dělají, když mají sex“ [Marshall 2016: 3].

Marshall neuvádí, jestli byl u zmíněných témat rozdíl v zájmu mezi dívkami a chlapci. Tuto informaci (rovněž z britského prostředí) nalézáme v článku Kamanové, kde zjišťujeme, že 19 % žen, tedy značně více než mužů (9 %), projevilo potřebu hovořit o tom, jak umět odmítnout nabídku či žádost o pohlavní styk. Rozdíl nacházíme také v zájmu o informace „jak může být sex více uspokojivý“, kde o toto téma projevilo zájem 21 % mužů, ale pouze 15 % žen [Kamanová 2014: 39]. Přestože podle Marshalla i Kamanové ve Velké Británii existuje zájem o téma „jak nemít sex, když nechci“ a „jak odmítnout nabídku pohlavního styku“, podle výzkumu Šilerové zaměřujícího se na sexuální výchovu u mladých lidí, ve kterém klade velký důraz na rodinné prostředí, bylo nebezpečí sexuálního zneužívání zmíněno jen v necelé třetině českých rodin [Šilerová 2003: 30]. To může například znamenat, že v České republice mladí lidé tomuto tématu nepřikládají význam a informace o něm nevyhledávají nebo že tomuto tématu nepřikládají význam rodiče.

Toto podle Marshalla nové téma sexuální výchovy, tedy „souhlas s pohlavním stykem“ a „sexuální obtěžování/zneužívání/násilí“, je v sexuální výchově sice přítomné, ale zatím na něj není kladen příliš velký důraz. U tohoto tématu předpokládám postupný nárůst, jelikož podle odhadované statistiky [Stop znásilnění.cz 2009] má v České republice se znásilněním zkušenost 25 % žen a 6-10 % mužů. Takovouto predikci v přicházející změně obsahu sexuální výchovy si dovoluji na základě informace z článku Kamanové [2014: 37], kdy víme, že zázemí vykonavatelů sexuální výchovy jako je jejich vzdělání, socioekonomický status, věk a zaměstnanecký status značně ovlivňují obsah sexuální výchovy, který svým svěřencům poskytují. Z toho lze odvodit, že také odlišné zkušenosti ovlivní obsah sexuální výchovy.

Víme také, že i informace o zkušenostech svěřence ovlivňují obsah sexuální výchovy. „Jestliže matky vědí [že jejich dcera již měla pohlavní styk], obsah sexuální výchovy směřují k tomu, že se baví o pohlavním styku, o tom, jaké to je apod. U otců tato informace způsobí to, že svoji výchovnou aktivitu směřují k tématu nebezpečí AIDS a dalších přenosných pohlavních chorob a rovněž k plánování rodičovství“ [Kamanová 2014: 39].

Ve své práci vycházím při určení zkoumaných témat sexuální výchovy z těchto všech informací. Zvolila jsem tedy kategorie témat sexuální výchovy následovně: **city a emoce, sexuální uspokojení, chování v sexuální situaci, chování v partnerském vztahu, informace o průběhu a podobě pohlavního styku, biologické změny mého**

těla, chování k opačnému pohlaví, normy a morálka pohlavního života, bezpečnost a rizika pohlavního života, nebezpečí sexuálního zneužití/znásilnění.

Dle mého názoru se jedná o relativně vyčerpávající výčet témat, která dnes v sexuální výchově nalézáme. Uvědomuji si, že nevěnuji pozornost genderové identitě, která je také považována za téma sexuální výchovy a může být v průběhu dospívání značně formována. Přestože je tvorba genderové identity jednoznačně tématem sexuální výchovy, opravdu důležitá ve věku mých respondentů je však pro naprostou menšinu (společnosti). Proto ho při snaze popsat zájem mladých lidí (15 – 20 let) o témata sexuální výchovy vypouštím, jelikož pro většinu společnosti hraje klíčovou roli v mladším věku, kdy se učíme, co znamená být dívkou nebo chlapcem.

5. Metodologie

5.1 Formulace výzkumné otázky

K práci o Sexuální výchově a formování výzkumné otázky vedla poměrně dlouhá cesta. Narazila jsem na přednášku sexuoložky, která tvrdila, že sexuální chování mladých lidí se značně mění, jelikož prakticky jediným nástrojem jejich sexuální výchovy je internet a pornografie [Bunnage 2014]. Vysvětluje to rozvolněním tradiční rodiny, liberálnější výchovou a také mnohem větší volností jedinců při dospívání, jelikož oba rodiče chodí do práce a chůvy jsou již přežitkem. Mladí lidé jsou proto při dospívání mnohem méně pod dohledem, než tomu bylo třeba před sto lety. Ačkoliv se sto let může zdát jako dlouhá doba, v porovnání s celými dějinami lidstva je to jen mrknutí oka a dle Weisse a Zvěřiny [2001] a Giddense [2012] se právě během posledních sto let udály největší změny v sexuálním chování jedinců za poslední tisíciletí.

Pátrala jsem po dalších výzkumech, které by tuto tezi potvrdily. Ukázalo se, že sexuální chování lidí v České republice je podstatně nezodpovědnější než v jiných západních zemích [Weiss, Zvěřina 2001; Rabušic, Kepáková 1999]. Problémem však není nedostatek informací, ale jejich nedostatečná internalizace [Rabušic, Kepáková 1999], což by napovídalo tomu, že většina informací je zjišťována odosobněnou cestou, v dnešní době právě přes internet, jak na to ve svém výzkumu upozorňuje Marshall [2016].

Nakonec jsem tedy formulovala výzkumnou otázku: **Je v dnešní době internet hlavním zdrojem sexuální výchovy mladých lidí?**

Nicméně pro zodpovězení této otázky bylo potřeba zaměřit se na sexuální výchovu komplexněji, aby měli respondenti mého dotazníku prostor zachytit veškeré své zvyky při zjišťování informací o tématech spojených se sexuální výchovou. Na základě výše uvedených témat, která jsem pro svou práci stanovila dle prostudované literatury jako nejčastější a nejdůležitější pro dospívající lidi a na základě výše uvedených zdrojů sexuální výchovy jsem stanovila hypotézy. Mé hypotézy jsou poměrně podrobné a jsou navázány na konkrétní otázky, které se v dotazníku vyskytovaly.

5.2 Hypotézy

I.Pornografie a erotické filmy, vyhledávání informací na internetu a rozhovory s kamarády jsou častější způsoby sexuální výchovy než rozhovory s matkou, otcem a výuka ve škole.

Hypotéza je vytvořená na základě informace, že mladí lidé internetu užívají k vyhledávání informací o tématech sexuální výchovy velmi často a také se velmi často setkávají s pornografií, která je silným zdrojem informací, byť třeba neúmyslně [Marshall 2016: 3] a dle informace, že vrstevníci jsou uváděni jako zdroj sexuální výchovy až z 80 % [Kamanová 2014: 35].

II.Rozhovory s matkou jsou oblíbenější způsob sexuální výchovy než rozhovory s otcem.

Tato hypotéza je založena na informaci z článku Kamanové, která tvrdí, že matka je uváděna jako preferovaný a častý zdroj sexuální výchovy, zatímco otcové jí prakticky nejsou [2014: 35].

III.Rozhovory se sourozenci jsou méně často využívány i méně preferované než rozhovory s kamarády.

Hypotéza je založena na úsudku, že s vrstevníky mají mladí lidé méně formální vztah než se sourozenci, nicméně data o sourozencích jako zdroji sexuální výchovy doposud nemáme.

IV.Pornografie a erotické filmy a hledání informací na internetu jsou častějším zdrojem informací o průběhu pohlavního styku, chování v sexuální situaci a informací o sexuálním uspokojení u chlapců než u dívek.

Hypotéza je založena na datech o oblíbenosti internetu a četnosti styku s pornografií [Marshall 2016: 3] a předpokladu, že tento soukromý způsob zjišťování informací je preferovaný pro témata, o kterých není ve společnosti zcela běžné mluvit otevřeně, jako jsou právě témata spojená s prožitkem pohlavního styku. Zároveň existuje jistý předpoklad, že jsou tyto způsoby oblíbenější u chlapců než u dívek, jelikož podle stereotypního přesvědčení ve společnosti dívky o intimních tématech mluví raději než chlapci. Z toho v hypotéze usuzuji, že chlapci upřednostňují „soukromé“ způsoby spíše než dívky.

V.Dívky si myslí více než chlapci, že se ve škole i doma (rodiče) mluví o tématech spojených se sexuální výchovou a partnerskými vztahy příliš málo.

Představená hypotéza je založena na předpokladu, že dívky považují sexuální výchovu za důležitější, jelikož si více uvědomují rizika spojená s nezodpovědným sexuálním chováním.

VI.Mladé lidi zajímají informace o průběhu a podobě pohlavního styku více než o normách a morálce pohlavního života.

Tato hypotéza je založena na datech od mladých lidí v Anglii, kteří téma sexuální výchovy „co lidé dělají, když mají sex“ uváděli jako to, co je zajímavá [Marshall 2016: 3].

VII. Dívky si myslí více než chlapci, že by všichni měli dostat informace o bezpečnosti a rizicích pohlavního života a normách a morálce pohlavního života.

Hypotéza vychází z předpokladu, že si mladé dívky více uvědomují rizika spojená s možnostmi otěhotnění, a proto téma bezpečnosti a téma morálky považují pro všechny za důležité více než chlapci.

VIII. Mladí lidé si myslí, že by sexuální výchova měla probíhat více v rodině než ve škole.

Tato hypotéza je opět založena na tvrzení, že si mladí lidé přejí získávat informace o sexuální výchově v rodině [Šilerová 2003: 29] a na datech, že mladí upřednostňují bezpečné a podporující prostředí, když mají mluvit o tématech spojených se sexuální výchovou [Marshall 2016: 2].

IX.A. Mladší respondenti (15–17) raději než starší respondenti (18–20) zjišťují informace na vlastní pěst (internet, literatura, časopisy).

IX.B. Starší respondenti (18–20) zjišťují informace přes rozhovory raději než mladší respondenti (16–17).

Předchozí dvě hypotézy jsou založené na předpokladu, že s končící pubertou se prohlubuje důvěra mezi dětmi a rodiči a odstraňují se bariéry při důvěrných rozhovorech, jakými rozhovory o sexuální výchově rozhodně jsou.

X. Dívky preferují různé formy rozhovorů o sexuální výchově více než chlapci.

Tato hypotéza je založená na stereotypním přesvědčení, že ženy mluví raději než muži a rozhovor je pro ně nástrojem řešení mnoha problémů.

XI. Respondenti s více než jedním sourozencem mluví o tématech sexuální výchovy více se sourozenci než s rodiči.

Hypotéza staví na předpokladu, že u více než dvou dětí je mezi sourozenci vytvořena důvěrnější vazba než s rodičem, jelikož rodiče nemohou věnovat dětem tolik individuální péče.

5.3 Sběr dat

Jelikož se jedná o bakalářskou práci a její možnosti jsou omezené, rozhodla jsem se pro sběr dat přes internet, protože se jedná o levnou a dostupnou variantu. Výhody sběru dat přes internet je potřeba vyzvednout také možnost dotazník personalizovat, udělat ho vizuálně přitažlivý a umožnit sběr dat a jejich převedení do zpracovatelné formy rychle [Best, Krueger 2004: 3]. Jelikož si ale tato práce neklade za cíl zobecňovat výsledky na celou populaci a její zjištění jsou brána pouze jako sonda do podoby sexuální výchovy mladých lidí, rozhodla jsem se nakonec, že internetový dotazník bude

dostačující metodou sběru dat a zároveň mi usnadní oslovení co největšího množství respondentů oslovit co největší množství respondentů.

5.4 Dotazník

Dotazník byl koncipován tak, aby zjišťoval jednak informace o preferencích, jednak informace o četnosti využití zdrojů sexuální výchovy. Byly v něm dvě totožné baterie otázek týkající se zdrojů sexuální výchovy, u kterých měli respondenti ohodnotit na stupnici od jedné do pěti, jak často je jimi daný zdroj využíván a jak je jimi preferován.

Jak jsem již výše avizovala, dle mého měla největší informační přínos baterie otázek, kde měli respondenti u každého tématu sexuální výchovy vybrat zdroje informací, které pro toto téma využívají nebo v minulosti využívali. Nesetkala jsem se s prací o sexuální výchově, která by se zdroji pro konkrétní témata takto detailně zabývala.

V závěru měli respondenti vybrat témata, která je nejvíce zajímají a témata, o nichž by dle jejich názoru měli dostat informace všichni jejich vrstevníci a následně vybrat způsob, jakým by tyto informace měly být šířeny. Dotazník tedy poskytuje poměrně podrobný vhled do preferencí mladých lidí ohledně zdrojů i témat sexuální výchovy a ukazuje, jak se liší využívání zdrojů od preferencí.

Na základě obecných rad ohledně koncipování dotazníku [Jeřábek 1992] jsem nejnásadnější baterii otázek, které se dotazují na preference jednotlivých způsobů sexuální výchovy, dala hned do úvodu dotazníku. Jednak abych respondenty hned neodradila, jednak aby se lépe zorientovali v tom, co vše je považováno za zdroje informací o sexuální výchově. Následoval dlouhý blok otázek zaměřený na témata a způsoby sexuální výchovy, který byl podle rad prof. Jeřábka umístěn uprostřed, poté následoval obdobný blok otázek jako na začátku, ve kterém měli respondenti určit, jak často které způsoby využívají. Na závěr byly položeny náročnější dotazy na preferovaná témata, témata důležitá pro všechny a způsob vhodný pro všechny, spokojenost s četností probíráním témat sexuální výchovy v rodině a ve škole. Pro umístění těchto otázek až na závěr dotazníku jsem se rozhodla i z toho důvodu, aby si respondenti díky předchozím otázkám lépe uvědomili, jak vypadá sexuální výchova, se kterou se setkávají, jelikož předchozí otázky ovlivňují odpovědi na další [Converse, Presser 1986: 40]. Odpovědi na tyto názorové otázky tak byly uvědomělejší, jelikož respondenti se

nad tématem již nějakou dobu zamýšleli. Jednoduché demografické otázky byly potom umístěny zcela nakonec.

5.5 Respondenti

Se sběrem dat mi velmi pomohli známí, kteří se angažují v pořádání projektů pro mladé lidi. Díky skupinám na Facebooku se dotazník dostal k 463 lidem účastnícím se Akademie Discover, 300 účastníkům Pražského studentského summitu a 30 členům organizačního týmu matematického projektu Výfuk. Dále jsem se snažila oslovit středoškolské studenty, v čemž mi velmi pomohla Ing. Věra Martinková, která dotazník v rámci vyučovacích hodin dala k vyplnění 80 studentům soukromé střední školy ArtEcon v Prostějově. Dále byl dotazník s prosbou o vyplnění sdílen do skupiny Křesťanského gymnázia, která čítá 434 členů, skupiny 25 studentů Slovanského gymnázia Olomouc, 20 studentům Gymnázia Třinec a 28 studentům Gymnázia Hejčín. Celkový počet respondentů 243 odpovídá 17,6 % návratnosti.

Z výše uvedeného popisu oslovených lidí vidíme, že celý soubor má relativně vysokou úroveň vzdělání, jelikož se buďto jedná o studenty gymnázií, nebo o účastníky vzdělávacích projektů, jako je Pražský studentský summit a Akademie Discover. Jde tedy o mladé lidi s velkým zájmem o okolní dění a často také o občanskou angažovanost. Jejich postoje k sexuální výchově tedy můžou být úměrně tomu zodpovědnější než v celé populaci.

Zároveň se mi nepodařilo sebrat rovnoměrný počet mužů a žen, ve vzorku také převažovali starší respondenti, nejvíce ve věku 19 a 20 let. Z důvodu příliš malého zastoupení ve skupině 15 let starých respondentů jsem se rozhodla tyto respondenty z analýzy vypustit, jelikož by při analýze na základě věku respondentů příliš zkreslovali výsledky. Pracuji tedy s respondenty ve věku 16–20 let. Přikládám tabulku, ze které je zřejmé, že soubor mých respondentů se liší od populace (Tabulka 1). Bohužel tedy výsledky nemůžeme považovat za obecně platné pro populaci mladých lidí. Data o populaci jsem převzala z nejaktuálnější statistické ročenky a odpovídají rozložení populace podle pohlaví a věku tak, jaké bylo k 31. 12. 2015 [Statistická ročenka České republiky 2016 2016: 132].

	16		17		18		19		20	
	populace	respondenti	populace	respondenti	populace	respondenti	populace	respondenti	populace	respondenti
Chlapci	9,9%	3,5%	10,0%	6,1%	10,1%	5,3%	10,2%	11,0%	10,9%	8,3%
Ženy	9,4%	6,1%	9,5%	10,1%	9,7%	14,0%	9,8%	13,6%	10,4%	21,9%

(Tabulka 1)

6. Analýza dat

6.1 Užití metody

Jelikož naprostá většina mých dat byla ordinálního charakteru, v jejich analýze jsem používala výhradně neparametrické testy [Mareš, Rabušic, Soukup 2015: 224]. Protože jsem většinou prováděla mnohonásobné srovnávání, upravovala jsem hladinu významnosti (standardně 0,05) podle Bonferroniho korekce, jenž zní: $\alpha' = \frac{\alpha}{k}$, $k = \text{počet provedených srovnání}$ [Hendl 2015: 371].

Wilcoxonův test

Jedná se o neparametrický test, který vychází z absolutních hodnot rozdílů mezi měřeními, které seřadí podle velikosti. Pracuje se středními hodnotami. Nulová hypotéza tohoto testu zní, že rozdíl neexistuje, tedy že hodnoty měření jsou skoro stejné [Hendl 2015: 223].

Friedmanův test

Tento neparametrický test analyzující rozptyl na rozdíl od jiných analýz rozptylu nepředpokládá normální rozdělení dat. Zkoumá nulovou hypotézu, že mediány měření jsou stejné, přičemž alternativní hypotéza říká, že alespoň jedno ze souboru testovaných měření má jiný medián než ostatní [Hendl 2015: 370]. Tento test nám ovšem nepoví, mezi kterými měřeními existuje rozdíl. Pokud potřebujeme zjistit právě tohle, je doporučeno použít Wilcoxonův test s poupravenou hladinou významnosti podle Bonferroniho korekce [Hendl 2015: 371]. Z toho důvodu na většinu svých hypotéz aplikuji oba tyto testy, aby zjištění bylo robustnější a zároveň poskytlo podrobný vhled do dat.

Mann-Whitney test

Tento test postupuje následujícím způsobem. Zkoumá každé měření z první skupiny s každým měřením z druhé skupiny a potom zjistí, kolikrát toto srovnání na ordinální stupnici dopadlo ve prospěch které skupiny [Hendl 2015: 240]. Test zkoumá mediány a je doporučený pro ordinální data, vyžaduje nezávislou a závislou proměnnou. Vliv závislé proměnné na nezávislou proměnnou zkoumá [Mareš, Rabušic, Soukup 2015: 224].

Chí-kvadrát pro jeden výběr

Tento test pracuje s pozorovanými a očekávanými četnostmi, z toho důvodu byl v některých případech užitečný pro mou analýzu dat. Testuje nulovou hypotézu, že data mají očekávané rozdělení, tedy očekávané četnosti [Hendl 2015: 314]. Chí-

kvadrát pracuje s jednoduchým očekáváním, že rozložení dat vzniklo náhodou, tudíž že se odlišuje od hypotézou předpokládaného rozložení proměnné [Mareš, Rabušic, Soukup 2015: 259].

6.2 Analýza jednotlivých hypotéz

I. Pornografie a erotické filmy, vyhledávání informací na internetu a rozhovory s kamarády jsou častější způsoby sexuální výchovy než rozhovory s matkou, otcem a výuka ve škole.

Friedmanův test nám tvrdí, že rozhodně existuje rozdíl v četnosti užívání těchto způsobů.

Mezi četností používání pornografie a erotických filmů jako způsobu sexuální výchovy a rozhovorů s matkou však neexistuje statisticky významný rozdíl. Oproti rozhovorům s otcem je však pornografie již statisticky významně častější. Rozdíl mezi četností používání pornografie jako způsobu sexuální výchovy a školy však statisticky významný není. Kamarádi potom jsou statisticky významně častější způsob sexuální výchovy než škola i než rozhovory s otcem a rozhovory s matkou. V případě internetu nalezneme statisticky významný rozdíl ve prospěch internetu mezi školou a internetem, rozhovory s otcem a internetem i rozhovory s matkou a internetem. V následující tabulce jsou k nalezení konkrétní hodnoty. Respondenti měli ohodnotit způsoby na stupnici od 1 do 5 podle preference nebo četnosti, kdy jedna bylo nejméně častý/nejméně preferovaný a pět bylo nejvíce častý/preferovaný.

Co je častější?				
Způsob 1	mean rank	Způsob 2	mean rank	sig.
Pornografie a erotické filmy	1,45	Rozhovor s matkou	1,55	0,069
Pornografie a erotické filmy	1,7	Rozhovor s otcem	1,3	0
Pornografie a erotické filmy	1,47	Škola	1,53	0,377
Rozhovor s kamarády	1,81	Rozhovor s matkou	1,19	0
Rozhovor s kamarády	1,91	Rozhovor s otcem	1,09	0
Rozhovor s kamarády	1,8	Škola	1,2	0
Hledání informací na internetu	1,8	Rozhovor s matkou	1,2	0
Hledání informací na internetu	1,9	Rozhovor s otcem	1,1	0
Hledání informací na internetu	1,84	Škola	1,16	0

Pro lepší uchopení hypotézy jsem stejným způsobem porovnála také preference. V tomto případě nad pornografií a erotickými filmy vede škola, ne však otec. V preferenci mezi rozhovory s matkou a pornografií a erotickými filmy není

statistický rozdíl. V preferenci nad školou mají potom statisticky významný náskok rozhovory s kamarády, které ho mají nejen nad rozhovory s otcem, ale i nad rozhovory s matkou. Internet je také statisticky signifikantně preferovanější než škola, rozhovory s otcem i rozhovory s matkou.

Co je preferovanější?				
Způsob 1	mean rank	Způsob 2	mean rank	sig.
Pornografie a erotické filmy	1,47	Rozhovor s matkou	1,53	0,28
Pornografie a erotické filmy	1,6	Rozhovor s otcem	1,4	0
Pornografie a erotické filmy	1,41	Škola	1,59	0,003
Rozhovor s kamarády	1,78	Rozhovor s matkou	1,22	0
Rozhovor s kamarády	1,88	Rozhovor s otcem	1,12	0
Rozhovor s kamarády	1,82	Škola	1,18	0
Hledání informací na internetu	1,73	Rozhovor s matkou	1,27	0
Hledání informací na internetu	1,84	Rozhovor s otcem	1,16	0
Hledání informací na internetu	1,78	Škola	1,22	0

Přestože vidíme, že ve většině případů jsou rozhovory s kamarády, vyhledávání informací na internetu i pornografie a erotické filmy statisticky signifikantně preferovanější i častější, není tomu tak ve všech případech, v tomto znění je tedy v rámci mých dat hypotézu potřeba zamítnout.

II. Rozhovory s matkou jsou oblíbenější způsob sexuální výchovy než rozhovory s otcem.

V rámci této hypotézy porovnám jednak jak preferované jsou rozhovory s matkou oproti rozhovorům s otcem, jednak jak časté jsou. Navíc porovnám, jak často jsou uváděny jako zdroj informací v jednotlivých tématech spadajících do sexuální výchovy i napříč všemi tématy.

Na základě Friedmanova (sig. 0,0) testu vidíme, že u preference i u četnosti nacházíme statisticky významný rozdíl ve prospěch rozhovorů s matkou. Hypotézy tedy na základě těchto informací není možné zamítnout.

V rámci všech témat potom byla matka jako zdroj sexuální výchovy uváděna statisticky signifikantně více než otec. Nejmenší rozdíl byl pouze u témat sexuální uspokojení a průběh a podoba pohlavního styku, kdy sice matka byla uváděna signifikantně více, nicméně oba rodiče jako zdroj informací o těchto tématech byli uváděni naprosto minimálně. Když potom sečteme uvádění matky a otce jako zdrojů

sexuální výchovy ve všech tématech a porovnáme tyto dvě hodnoty opět Friedmanovým testem, vidíme, že rozdíl mezi oblíbeností rozhovorů s matkou a rozhovorů s otcem je ve prospěch matky téměř propastný. Hypotézu tedy ani na základě těchto informací nemohu v rámci svých dat zamítnout.

Způsob 1	mean rank	Způsob 2	mean rank	sig
Preference				
Rozhovor matka	1,66	Rozhovor otec	1,34	0
Četnost				
Rozhovor matka	1,66	Rozhovor otec	1,34	0
Téma city a emoce				
Rozhovor matka	1,65	Rozhovor otec	1,35	0
Téma sexuální uspokojení				
Rozhovor matka	1,52	Rozhovor otec	1,48	0,011
Téma chování v sexuální situaci				
Rozhovor matka	1,54	Rozhovor otec	1,46	0
Téma chování ve vztahu				
Rozhovor matka	1,64	Rozhovor otec	1,36	0
Téma informace o průběhu a podobě pohlavního styku				
Rozhovor matka	1,54	Rozhovor otec	1,46	0,002
Téma biologické změny mého těla				
Rozhovor matka	1,65	Rozhovor otec	1,35	0
Téma chování k opačnému pohlaví				
Rozhovor matka	1,61	Rozhovor otec	1,39	0
Téma normy a morálka pohlavního života				
Rozhovor matka	1,59	Rozhovor otec	1,41	0
Téma bezpečnost a rizika pohlavního života				
Rozhovor matka	1,62	Rozhovor otec	1,38	0
Téma nebezpečí sexuálního zneužití/znásilnění				
Rozhovor matka	1,57	Rozhovor otec	1,43	0

III. Rozhovory se sourozenci jsou méně často využívány i méně preferované než rozhovory s vrstevníky.

O rozhovorech se sourozenci a rozhovorech s kamarády máme z dotazníku data o tom, jak jsou preferované, jak často jsou užívané i u kterých témat jsou uváděny jako zdroj informací. Při řešení této hypotézy je tedy možné sestavit kompletní obrázek o těchto dvou zdrojích sexuální výchovy.

Friedmanův test ukazuje statisticky významný rozdíl ve prospěch pro kamarády v případě preference, i toho, jak často je který způsob užíván. Napříč všemi tématy potom také nalezneme statisticky signifikantní rozdíl ve prospěch pro kamarády. Hypotézu tedy není možné v rámci těchto dat zamítnout.

Způsob 1	mean rank	Způsob 2	mean rank	sig
Co je častější?				
Rozhovor se sourozenci	1,13	Rozhovor s kamarády	1,87	0
Co je preferovanější?				
Rozhovor se sourozenci	1,21	Rozhovor s kamarády	1,79	0

IV. Pornografie a erotické filmy a hledání informací na internetu jsou častějším zdrojem informací o průběhu pohlavního styku, chování v sexuální situaci a informací o sexuálním uspokojení u chlapců než u dívek.

Jak jsem již avizovala v předchozích kapitolách, v tomto dotazníku byl kladen důraz na způsoby sexuální výchovy užívané u konkrétních témat. Tato hypotéza se soustředí na dva konkrétní způsoby (pornografie a erotické filmy a hledání informací na internetu) užívané pro zjišťování informací o průběhu a podobě pohlavního styku, chování v sexuální situaci a sexuálním uspokojení, jejichž četnost užívání porovnává mezi chlapci a dívkami.

Mann-Whitneyho test ukazuje, že statisticky signifikantní rozdíl ve způsobech zjišťování informací o těchto tématech existuje pouze u pornografie, která je u chlapců výrazně častěji uváděná. Internet užívají dívky a chlapci stejně. Hypotézu v tomto znění tedy musím zamítnout.

	Chlapci	Dívky	Sig
Hledání informací na internetu	123,95	109,95	0,106
Pornografie a erotické filmy	153,92	94	0

V. Dívky si myslí více než chlapci, že se ve škole i doma (rodiče) mluví o tématech spojených se sexuální výchovou a partnerskými vztahy příliš málo.

Respondenti měli ohodnotit, jak jsou spokojeni s tím, jak často se probírají témata spojená se sexuální výchovou v rodině a ve škole. Hypotézu jsem testovala za užití Mann-Whitney testu, který porovnával tyto dvě otázky na základě pohlaví. Test ukázal, že neexistuje statisticky významný rozdíl v názoru chlapců a dívek na to, jak často se probírají témata sexuální výchovy ve škole a v rodině. Hypotézu tedy v rámci mých dat zamítám. Pro dokreslení obrázku jsem porovnala tyto dvě proměnné pomocí Wilcoxonova testu (sig. 0,0), který ukázal, že mladí lidé jsou statisticky významně

nespokojenější s tím, jak často se probírají témata sexuální výchovy ve škole než v rodině.

	Chlapci	Dívky	Sig
Škola	109,29	117,21	0,365
Rodiče	108,72	116,77	0,348

VI. Mladé lidi zajímají více informace týkající se pohlavního styku než morálky a norem pohlavního života.

Respondentům byla položena otázka, ve které měli vybrat tři témata sexuální výchovy, která je nejvíce zajímají. Na základě této otázky je možné porovnat, která témata mají mezi mladými lidmi preferenci. Za informace týkající se pohlavního styku jsem označila téma „průběh a podoba pohlavního styku“ a „sexuální uspokojení“. Porovnávala jsem tedy četnosti těchto dvou odpovědí s odpovědí „morálka a normy pohlavního života“ pomocí Friedmanova testu. Ukázal, že neexistuje statisticky významný rozdíl v zájmu o tato témata. Hypotézu je tedy potřeba v rámci mých dat zamítnout.

Způsob 1	mean rank	Způsob 2	mean rank	sig
Průběh a podoba pohlavního styku	1,47	Normy a morálka pohl. života	1,53	0,124
Sexuální uspokojení	1,46	Normy a morálka pohl. života	1,54	0,069

VII. Dívky si myslí více než chlapci, že by všichni měli dostat informace o bezpečnosti a rizicích pohlavního života a normách a morálce pohlavního života.

Respondentům byla položena otázka, ve které měli vybrat tři témata sexuální výchovy, o kterých by se měl dle jejich názoru dozvědět každý. V rámci této hypotézy jsem vybrala odpovědi, které vybraly téma bezpečnost a rizika pohlavního života a téma normy a morálka pohlavního života a porovnávala jejich hodnoty mezi chlapci a dívkami pomocí Mann-Whitney testu.

Tuto hypotézu v rámci mých dat jednoznačně zamítám, jelikož Mann-Whitney test ukázal, že neexistuje prakticky žádný rozdíl mezi tím, jak moc si dívky a chlapci myslí, že by všichni měli dostat informace o těchto tématech. Z frekvenční tabulky potom vidíme, že tato dvě témata jsou nejčastěji uváděná ze všech s tím, že největší důraz je kladen na bezpečnost a rizika.

	Chlapci	Dívky	Sig
Normy a morálka poh. života	119,36	122,56	0,691
Bezpečnost a rizika pohl. života	113,79	125,31	0,051

Každý by měl dostat informace o?	
Emoce a city	21%
Sexuální uspokojení	11%
Chování v sexuální situaci	25%
Chování ve vztahu	36%
Informace o průběhu a podobě pohlavního styku	28%
Biologické změny mého těla	37%
Chování k opačnému pohlaví	26%
Normy a morálka pohlavního života	38%
Bezpečnost a rizika pohlavního života	85%

VIII. Mladí lidé si myslí, že by měla sexuální výchova probíhat více v rodině než ve škole.

Respondentům byla položena otázka, jak si myslí, že by měli jejich vrstevníci dostat informace o tématech spojených se sexuální výchovou. Již frekvenční tabulka odpovědí na tuto otázku nám ukazuje, že hypotéza v tomto znění zřejmě nebude daty podpořená, protože nejvyšší hodnotu nalézáme u položky „ve škole“.

Porovnála jsem pomocí Friedmanova i Wilcoxonova testu četnosti, které rodina a škola získaly, jako „zdroj sexuální výchovy pro ostatní“. Hypotézu bude tedy v rámci této práce třeba zamítnout, jelikož ani jeden z testů neprokázal statistickou významnost (sig. 0,098 v obou případech). Škola a rodina jsou tedy stejně preferované jako nástroj sexuální výchovy pro ostatní. Není ale možné v analýze ignorovat vysoké preference, které dostala možnost „skrz odborníky (formou povinných seminářů)“. Jak jsme již mohli tušit z předchozího výsledku porovnávání pouze rodiny a školy, ani zde však Friedmanův test neukazuje statisticky významný rozdíl (sig. 0,25). Můžeme tedy říci, že tyto tři způsoby jsou mladými lidmi stejně preferované. Test Chí-kvadrát pro jeden výběr nám ale ukazuje statisticky významný rozdíl (sig. 0,0), díky čemuž se v rámci těchto dat potvrzuje, že tyto tři způsoby jsou významně preferovanější než ostatní.

	mean rank
Škola	2,06
Rodina	1,94
Odborníci	2
Sig.	0,25

	Observed	Expected N	Residual
Skrz odborníky (formou povinných	58	44,8	13,2
V rodině	50	44,8	5,2
Ve škole	68	44,8	23,2
Skrz odborné publikace / brožury	16	44,8	-28,8
Nechat každého ať si sám zjistí informace	32	44,8	-12,8

Jak by měli vrstevníci dostat informace?	
Skrz odborníky (povinné semináře)	26%
V rodině	22%
Ve škole	30%
Skrz odborné publikace/brožury	7%
Nechat každého, ať si sám zjistí informace	14%

IX. A. Mladší respondenti (15–17) raději než starší respondenti (18 – 20) zjišťují informace na vlastní pěst (internet, literatura, časopisy).

IX. B. Starší respondenti (18–20) zjišťují informace přes rozhovory raději než mladší respondenti (16-17).

Pro potřebu řešení těchto hypotéz jsem respondenty rozdělila do dvou skupin na základě věku. Mladší skupina byla tvořena z respondentů ve věku 16 – 17 let, tedy nezletilých respondentů a starší skupina byla složena ze zletilých respondentů ve věku 18 – 20. Pro potvrzení nebo vyvrácení těchto hypotéz jsem testovala preferenci i četnost, aby byl obraz kompletní.

V případě hypotézy IX A Mann-Whitneyho test ukazuje, že jediný statisticky významný rozdíl existuje u preference užití internetu a to opačný, než předpokládá hypotéza. Tedy že internet preferuje naopak skupina starších respondentů. U četnosti využití těchto zdrojů je statisticky významný rozdíl u časopisů a internetu, ale opět opačným směrem, než hypotéza předpokládá. Hypotézu tedy v rámci svých dat mohu zamítnout.

	16-17	18-20	
	mean rank	mean rank	sig
Jak často?			
Hledání inforací na internetu	90,28	120,45	0,001
Filmy a knihy	109,58	112,85	0,731
Magazíny a časopisy	96,1	118,1	0,21
Co je preferovanější?			
Hledání inforací na internetu	90,45	122,9	0,001
Filmy a knihy	114	114	1
Magazíny a časopisy	102,05	118,2	0,095

Hypotézu IX B jsem opět řešila pomocí Mann-Whitneyho testu. Zde jediný statisticky významný rozdíl v preferenci nacházíme u rozhovorů se sourozenci, které starší respondenti preferují nad mladšími. Jinak obě věkové skupiny preferují rozhovory jakožto nástroj sexuální výchovy stejně. V četnosti užívání neexistuje statisticky významný rozdíl v žádné kategorii. Hypotézu tedy mohu v rámci této práce také zamítnout.

	16-17	18-20	
	mean rank	mean rank	sig
Jak často?			
Rozhovor s matkou	112,47	110,47	0,822
Rozhovor s otcem	115,46	110,1	0,436
Rozhovor se sourozenci	108,38	105,14	0,71
Rozhovor s kamarády	105,25	116,35	0,249
Co je preferovanější?			
Rozhovor s matkou	116,33	111,19	0,595
Rozhovor s otcem	103,66	116,24	0,162
Rozhovor se sourozenci	94,89	115,32	0,032
Rozhovor s kamarády	105,17	115,72	0,264

X. Dívky preferují různé formy rozhovorů o sexuální výchově více než chlapci.

Zkoumání této hypotézy přineslo zajímavý poznatek. Mann-Whitneyho test potvrzuje statisticky významný rozdíl mezi preferencemi rozhovorů s rodiči. Ukazuje nám, že dívky preferují rozhovor s matkou, zatímco chlapci preferují rozhovor s otcem. U rozhovorů se sourozenci nebo kamarády obě pohlaví preferují rozhovory jako nástroj sexuální výchovy stejně a mnohem výrazněji než rozhovory s rodiči. O něco více jsou potom preferované rozhovory s kamarády než rozhovory se sourozenci. Hypotézu v tomto znění tedy musím zamítnout, jelikož se v rámci těchto dat neprokázalo, že by rozhovory byly u dívek významně oblíbenější než u chlapců.

	Chlapci	Dívky	
	mean rank	mean rank	sig
Co je preferovanější?			
Rozhovor s matkou	86,21	135,08	0
Rozhovor s otcem	148,56	105,63	0
Rozhovor se sourozenci	111,85	118,85	0,441
Rozhovor s kamarády	115,38	122,19	0,454

XI. Respondenti s více než jedním sourozencem mluví o tématech sexuální výchovy více se sourozenci než s rodiči.

Respondenti tvořili dvě skupiny. V jedné byli všichni jedináčci a respondenti s jedním sourozencem (tato skupina byla větší) a ve druhé byli všichni respondenti se dvěma a více sourozenci. Pro potřeby řešení této hypotézy jsem rozhovory s matkou a rozhovory s otcem sloučila do jedné proměnné (rozhovory s rodiči). Na základě výše popsaného rozřídění jsem pouze ve skupině respondentů s dvěma a více sourozenci porovnála pomocí Wilcoxonova testu hodnoty četnosti užívání rozhovorů s rodiči a rozhovorů se sourozenci. Test prokázal statistickou významnost rozdílu a ukazuje, že rozhovory se sourozenci jsou užívanější než rozhovory s rodiči. Hypotézu tedy v rámci dat zamítnout nemůžu.

	mean rank
Rozhovory s rodiči	1,4
Rozhovory se sourozenci	1,6
sig.	0,032

Pro dokreslení situace jsem v rámci skupinu porovnála u všech témat, jak často byli rodiče a sourozenci uváděni jako zdroj informací. Je zajímavé, že neexistuje statisticky signifikantní rozdíl v počtu témat, u kterých jsou tyto dva zdroje uváděny.

7. Preference zdrojů sexuální výchovy pro konkrétní témata

Jak píše v úvodu, největší odlišnost dotazníku užitého k získání dat pro tuto práci od ostatních výzkumů je v baterii otázek, která po respondentech chce, aby vybrali způsoby sexuální výchovy, které užívají nebo v minulosti užívali pro konkrétní témata sexuální výchovy. S tímto způsobem dotazování jsem se v jiných pracích zabývajících se sexuální výchovou nesetkala, proto považuji za přínosné věnovat deskripci dat získaných z této baterie otázek samostatnou kapitolu. Odpovědi z těchto otázek byly sice již v předchozí kapitole použity k analýze některých hypotéz, nicméně ne všechny a tento způsob bude pro zájemce o tyto data přehlednější.

Ve zmíněné baterii otázek byla respondentům položena otázka: „Jak získáváš (případně jsi získával/a) informace o následujících tématech?“ Respondentům byla předložena následující témata sexuální výchovy přesně v tomto pořadí: city a emoce, sexuální uspokojení, chování v sexuální situaci, chování v partnerském vztahu, informace o průběhu a podobě pohlavního styku, biologické změny mého těla, chování k opačnému pohlaví, normy a morálka pohlavního života, bezpečnost a rizika pohlavního života a nebezpečí sexuálního zneužití/znásilnění. K těmto tématům mohli vybrat libovolné množství zdrojů sexuální výchovy z následujícího výběru, jejichž pořadí bylo náhodně měněno u každého tématu a pro každého respondenta: ve škole, v magazínech a časopisech, mluvím o tom s kamarády, hledám si informace na internetu, v odborné literatuře, mluvím o tom s matkou, mluvím o tom s otcem, mluvím o tom se sourozenci, z pornografie a erotických filmů, z obrázků a reklam, další.

V tématu city a emoce vedou jako zdroj informací na celé čáře kamarádi, kteří byli uváděni v 77,7 % případů. Na druhém místě je potom internet s 48,9 % případů a třetí místo obsadily rozhovory s matkou se 38,6 % případů.

City a emoce

Rozhovory s matkou	90	38,6%
Rozhovory s otcem	16	6,9%
Rozhovory se sourozenci	60	25,8%
Rozhovory s kamarády	181	77,7%
Hledám si informace na internetu	114	48,9%
V magazínech a časopisech	45	19,3%
Z obrázků a reklam	10	4,3%
Ve škole	48	20,6%
V odborné literatuře	52	22,3%
Z erotických filmů a pornografie	14	6,0%
	630	270,4%

Nejužívanějším zdrojem pro téma sexuální uspokojení byl internet s 61,5 % případů, v těsném závěsu za ním s 57 % jsou rozhovory s kamarády a poté erotické filmy a pornografie s 42,1 %.

Sexuální uspokojení

Rozhovory s matkou	12	5,4%
Rozhovory s otcem	2	,9%
Rozhovory se sourozenci	17	7,7%
Rozhovory s kamarády	126	57,0%
Hledám si informace na internetu	136	61,5%
V magazínech a časopisech	62	28,1%
Z obrázků a reklam	12	5,4%
Ve škole	15	6,8%
V odborné literatuře	43	19,5%
Z erotických filmů a pornografie	93	42,1%
	518	234,4%

Pro téma chování v sexuální situaci mají prvenství rozhovory s kamarády s 58,3 % případů, poté hledání informací na internetu s 53,8 % případů a na třetím místě se znatelným odstupem erotické filmy a pornografie s 30,9 % případů.

Chování v sexuální situaci

Rozhovory s matkou	24	10,8%
Rozhovory s otcem	4	1,8%
Rozhovory se sourozenci	20	9,0%
Rozhovory s kamarády	130	58,3%
Hledám si informace na internetu	120	53,8%
V magazínech a časopisech	52	23,3%
Z obrázků a reklam	12	5,4%
Ve škole	24	10,8%
V odborné literatuře	26	11,7%
Z erotických filmů a pornografie	69	30,9%
	481	215,7%

Nejčastěji uváděným zdrojem sexuální výchovy pro téma chování v partnerském vztahu jsou rozhovory s kamarády s 80,8 %, poté rozhovory s matkou s 49,6 % a na třetím místě hledání informací na internetu s 39,3 %.

Chování v partnerském vztahu

Rozhovory s matkou	111	49,6%
Rozhovory s otcem	41	18,3%
Rozhovory se sourozenci	67	29,9%
Rozhovory s kamarády	181	80,8%
Hledám si informace na internetu	88	39,3%
V magazínech a časopisech	62	27,7%
Z obrázků a reklam	8	3,6%
Ve škole	33	14,7%
V odborné literatuře	40	17,9%
Z erotických filmů a pornografie	8	3,6%
	639	285,3%

V tématu biologické změny mého těla bylo na prvním místě uváděné hledání informací na internetu s 58,5 %, poté škola s 47 % a následně rozhovory s matkou (39 %) a odborná literatura (38,1 %), které měly mezi sebou rozdíl jen necelé jedno procento.

Biologické změny mého těla

Rozhovory s matkou	30	39,0%
Rozhovory s otcem	11	6,8%
Rozhovory se sourozenci	17	10,6%
Rozhovory s kamarády	108	33,9%
Hledám si informace na internetu	130	58,5%
V magazínech a časopisech	59	25,4%
Z obrázků a reklam	11	5,5%
Ve škole	43	47,0%
V odborné literatuře	53	38,1%
Z erotických filmů a pornografie	105	3,4%
	567	268,2%

Pro téma chování k opačnému pohlaví byly nejuváděnějším zdrojem (75,3 %) rozhovory s kamarády, na druhém místě poté rozhovory s matkou s 41,7 % a těsně za nimi s 39,9 % bylo uváděno hledání informací na internetu.

Chování k opačnému pohlaví

Rozhovory s matkou	93	41,7%
Rozhovory s otcem	39	17,5%
Rozhovory se sourozenci	58	26,0%
Rozhovory s kamarády	168	75,3%
Hledám si informace na internetu	89	39,9%
V magazínech a časopisech	52	23,3%
Z obrázků a reklam	10	4,5%
Ve škole	45	20,2%
V odborné literatuře	36	16,1%
Z erotických filmů a pornografie	9	4,0%
	599	268,6%

Nejčastěji uváděným zdrojem pro téma normy a morálka pohlavního života byly rozhovory s kamarády (55,4 %), následovalo hledání informací na internetu (47,3 %) a poté rozhovory s matkou (28,1 %) a škola (27,7 %), mezi kterými je opět velmi těsný rozdíl.

Normy a morálka pohlavního života

Rozhovory s matkou	63	28,1%
Rozhovory s otcem	21	9,4%
Rozhovory se sourozenci	30	13,4%
Rozhovory s kamarády	124	55,4%
Hledám si informace na internetu	106	47,3%
V magazínech a časopisech	46	20,5%
Z obrázků a reklam	8	3,6%
Ve škole	62	27,7%
V odborné literatuře	41	18,3%
Z erotických filmů a pornografie	15	6,7%
	516	230,4%

V tématu bezpečnost a rizika pohlavního života tvoří rozdíl mezi hledáním informací na internetu (60,7 %) a školou (59,8 %) jen jedno procento. Následně už s výraznějším odstupem jsou rozhovory s kamarády (34,7 %), které mají ale jen malý odstup od odborné literatury (32,2 %), rozhovorů s matkou (31,4 %) a magazínů a časopisů (28,5 %).

Bezpečnost a rizika pohlavního života

Rozhovory s matkou	75	31,4%
Rozhovory s otcem	18	7,5%
Rozhovory se sourozenci	15	6,3%
Rozhovory s kamarády	83	34,7%
Hledám si informace na internetu	145	60,7%
V magazínech a časopisech	68	28,5%
Z obrázků a reklam	28	11,7%
Ve škole	143	59,8%
V odborné literatuře	77	32,2%
Z erotických filmů a pornografie	6	2,5%
	658	275,3%

Pro téma nebezpečí sexuálního zneužití/znásilnění má prvenství škola s 54,3 %, následuje hledání informací na internetu (37,6 %) a se značným odstupem rozhovory s matkou (27,1 %) a rozhovory s kamarády (25,8 %).

Nebezpečí sexuálního zneužití/znásilnění

Rozhovory s matkou	60	27,1%
Rozhovory s otcem	23	10,4%
Rozhovory se sourozenci	14	6,3%
Rozhovory s kamarády	57	25,8%
Hledám si informace na internetu	83	37,6%
V magazínech a časopisech	61	27,6%
Z obrázků a reklam	38	17,2%
Ve škole	120	54,3%
V odborné literatuře	48	21,7%
Z erotických filmů a pornografie	6	2,7%
	510	230,8%

Závěr

Tato bakalářská práce se pokusila ukázat současné směřování sexuální výchovy a preference mladých lidí. Z tohoto důvodu je v prvních dvou kapitolách práce představena sexuální výchova jako pojem v mezioborovém diskurzu a její role při socializaci a tvorbě osobnosti jedince. V této části je dominantní odkaz na Foucaulta a jeho vnímání celospolečenského diskurzu jakožto hlavního prostředku pro formování sexuality jedince. Následující dvě kapitoly se zabývají klíčovými pojmy pro kvantitativní zkoumání sexuální výchovy, kterými jsou zdroje sexuální výchovy (označuje formu, jakou jsou předávány informace) a témata sexuální výchovy (označují informace, které sexuální výchova obsahuje a které nesou socializační obsah sexuální výchovy).

Pátá kapitola obsahuje popis tvorby dotazníku, hypotézy, na jakých datech z jiných výzkumů či předpokladech jsou založené a také diskuzi, ve které je popsán způsob oslovení respondentů. Ukazují následně, jak sebraná data odpovídají rozložení populace. Bohužel se prokázalo, že rozložení populace příliš neodpovídá a také má oproti populaci poměrně vysoké vzdělání. Výsledky tudíž není možné zobecnit.

V šesté kapitole jsou představeny statistické testy, kterými jsem hypotézy testovala. Jedná se o Wilcoxonův test, Friedmanův test, Mann-Whitney test a Chí-kvadrát pro jeden výběr. Tyto testy jsou užívané, jelikož naprostá většina proměnných v datech je ordinálního charakteru. Na závěr je popsána samotná analýza dat, která hypotézy lépe osvětluje a na jejímž základě je poté možné hypotézy v rámci této práce zamítnout anebo přijmout.

Výzkumná otázka zněla: Je v dnešní době internet hlavním zdrojem sexuální výchovy mladých lidí? V rámci této práce se ukázalo, že internet je velmi preferovaným i velmi často užívaným zdrojem sexuální výchovy, prvenství si ale drží spolu s kamarády. Tudíž se nedá říci, že se jedná jednoznačně o hlavní zdroj sexuální výchovy.

Analýza hypotéz přinesla také několik poznatků. Například se ukázalo, že pornografie, byť je velmi častým zdrojem, není tolik preferovaná. Ukázalo se, že rozhovory s matkou jsou preferovanějším způsobem sexuální výchovy než rozhovory s otcem, rozhovory s vrstevníky jsou preferovanější než rozhovory se sourozenci. Za zmínění rozhodně stojí další věc, kterou říkají data sebraná v rámci této práce a tou je, že chlapci preferují pornografii jako zdroj jistých informací více než dívky, ale internet

používají obě pohlaví stejně. Ukázalo se, že si respondenti myslí, že sexuální výchova by měla probíhat ve škole a nejdůležitějším tématem je bezpečnost a rizika pohlavního života. Prokázalo se také, že dívky preferují rozhovory s matkou a chlapci preferují rozhovory s otci. V rámci respondentů s více než jedním sourozencem se ukázalo, že rozhovory se sourozenci jsou preferovanější více než rozhovory s rodiči. V rámci všech dat poté, že dívky i chlapci stejně považují za důležité téma bezpečnosti a rizik pohlavního života, které je pro ně zároveň nejdůležitějším tématem.

Data tedy přinesla i nové informace, a přestože nejsou zobecnitelná na celou populaci, přispívají k vědě o současném vývoji sexuální výchovy díky tomu, že zkoumají všechny zdroje sexuální výchovy rovnoměrně a výsledkům nepřikládají normativní význam, na rozdíl od všech prací v sexuální výchově, se kterými jsem se setkala.

Summary

Bachelor thesis focuses on sex education as a key part of socialization influencing individual's social roles. In this context, it's referring to Foucault's whole-society discourse as a holistic influence shaping sexuality through sex education. The key part in this thesis plays "resources of sex education" (ways in which are related information passed) and the "topics of sex education" (the subject areas to which the information is related). For this thesis, the data were quantitatively collected from 15-20 aged respondents but unfortunately fails to copy structure of population. Thus, the conclusions do not refer about the population and can be taken only as a "probe" into the opinions of young generation concerning sex education. The research question is aiming focus on the internet as the main resource of sex education. But as we can see from the data, the internet is surely leading and most used resource but it shares its first place with "talking with friends".

Použitá literatura

- Abedini, E., Z. Tabibi, P. Ziaee, S. Z. Kheibari. 2016. „A qualitative study on mothers' experiences from sex education to female adolescents underlining cultural factors". *Journal of Fundamentals of Mental Health* [online] 18 (4): 202-211.
- Berger, P.L. 2003. "Sociologická perspektiva - společnost v člověku". In: Pozvání do sociologie. Brno: Barrister and Principal. Str. 99- 125.
- Best, S. J., B. S. Krueger. 2004. *Internet Data Colection*. 1. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Bunnange, L. 1014. *The unsexy truth, the hook up culture*. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=jKAehegqTvg>.
- Converse, J. M., S. Presser. 1986. *Survey Questions: Handcrafting the Standardized Questionnaire*. 1. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Farejta, M. 2004. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 1. Ve Věrovanech: Jan Piszkiwicz.
- Giddens, A. 2012. *Proměna intimacy: Sexualita, láska a erotika v moderních společnostech*. Praha: Portál s. r. o..
- González-Ortega, E., I. Vicario-Molina, J. L. Martínez, B. Orgaz. 2015. „The Internet as a Source of Sexual Information in a Sample of Spanish Adolescents: Associations with Sexual Behavior". *Sexuality Research and Social Policy* [online] 12 (4): 290 - 300. <http://dx.doi.org/10.1007/s13178-015-0196-7>.
- Hendl, J. *Přehled statistických metod: Analýza a metaanalýza dat*. 2015. 5. Praha: Portál.
- Jandourek, O. „Jak se u nás sociologie v posledních dvaceti letech zabývala tématem erotiky a sexu?". 2011. in R. Kopáč, J. Schwarz. *Pohlavní sklony v pořádku?: Erotika v kultuře, kultura v erotice (v českém kontextu po roce 1989)*. 1. Praha: Artes Liberales.
- Jeřábek, H. 1992. *Úvod do sociologického výzkumu*. 1. Praha: Carolinum.
- Kamanová, L. 2014. „Sexuální výchova v rodině: co víme z výzkumných studií". 29 - 46 in *Studia paedagogica* [online]. Brno: Masarykova univerzita. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/viewFile/900/1020>.
- Kaufmann, J. -C. *Love Online*. 2012. 1. Cambridge: Polity Press.
- Lamb, S., R. Randazzo. 2016. „From I to We: Sex Education as a Form of Civics Education in a Neoliberal Context". *Curriculum Inquiry* [online] 46 (2): 148-167.

- Mareš, P., Rabušic, L., Soukup, P. *Analýza sociálněvědních dat (nejen) v SPSS*. 2015. Brno: Masarykova univerzita.
- Marshall, K. 2016. „Sex in the Stacks: Teenager Sex Education Information Seeking Behavior and Barriers to the Use of Library Resources". *Journal of Research on Libraries* [online] 7 (3): 1-13.
- Matonoha, Jan. 2009. *Psaní vně logocentrismu, diskurz, gender, text*. Praha: Academia.
- Mazánková, L., J. Nevoránek, A. Řehoř. 2004. *Sociologie rodiny II.: vybrané kapitoly*. 1. Brno: Institut mezioborových studií.
- Rabušic, L., Kepáková, K. 1999. „Sexuální chování adolescentů a riziko HIV.“ *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 35 (2): 161-180
- Slomian, J., O. Bruyère, J. Y. Reginster, P. Emonts. 2017. „The internet as a source of information used by women after childbirth to meet their need for information: A web-based survey". *Midwifery* [online] 48: 46-52.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.midw.2017.03.005>.
- Statistická ročenka České republiky 2016*. 2016. Praha: Český statistický úřad.
- Stop znásilnění.cz* [online]. 2009. Praha: Gender Studies. Dostupné z:
<http://stopznasilneni.ecn.cz/cz/znasilneni/statistiky>.
- Šilerová, L. 2003. „Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě".
in *Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě / Lenka Šilerová*.
- Täubner, V. 2003. „Sexuální výchova jako předmět sexuální pedagogiky". *Sborník z kongresu Pardubice* [online]. Dostupné z:
<http://www.planovanirodiny.cz/clanky/sexualni-pedagogika>.
- Weiss, P., Zvěřina, J. *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*. 2001. Praha: Portál.